

~~С. XIII. 3. 28.
НП 99-1
3~~

КУЛЬТУРА ФРОНТ

Г.П.Б-ка обяв. экв.
Лнгр 1931 год
Акт № 4384

4

КУЛЬТУРА ФРОНТ

Б ы д т ö л ы г г а ж у р н а л

Ж У Р И Н А Л Ы С

- I. СТАЛЫН -- Чорăдны практика
 вылын национальнőй политика нуд-
 дѳм 1
- ВКП(б) Обком бјуролѳн националь-
 нőй вопрос куча постаровлениѳ 5
- Кѳн пыщкѳсыс великорусскѳй шови-
 низмлѳн 6
- Комі областувса рабочѳјјас, кол-
 хоъникјас да став ужалызјас динѳ
 шыѳдчѳм 10
- В. ЛЬ.—Вужам латин алфавит вылѳ 12
 Петроков—Техника вѳсна 14
- ВІС—Вылѳжык кыпѳдам култеста-
 фета знамја 17
- Н. МАЛЫШЕВ—5 во велѳдана шко-
 ла вылѳ вужѳм 20
- ПЕТРОКОВ—Первојја итогјас . . . 23
- К. ТИХОНОВ—Кызи Сыктывкарса
 ФЗС политехничѳрујтчѳ 27
- Н. А. СТАРТСЕВ—Нувчимса шко-
 лын педологическѳй чужѳмбаныс 28
- обдинса Виттор—Кытѳнкѳ-на ле-
 балам 29

СЫКТЫВКАР, ЛЕЗѳНЫ ОБКОМЛѳН КУЛТПРОП,
 ОБОНО да ОБПРОФСОВЕТ.

Н.Ж. Коми
1-2

I. СТАЛИН.

Чорэдыны практика вылын ленинскöй национальнöй політика нүөдөм *)

Партияны кежөмжаскөд коасөдм картина оз ло тыр, огө-кө пасjö нөшта ук-лонјас национальнöй вопросын. Ме кута төдвылын, өтi-кө, великорусскöй шовинизмлаң кежөм да, мөд-кө, меставыв-са национализмлаң кежөм. Тајө кежөмжас-сыс абу сешөм төдчанаөс куцөм „шуж-гавыв“, либө вескыдывыв кежөм. Најөс по-чө ескө вөли шуны кысаан (ползучöй) ке-жөмжасөн. По тајө, дерт оз ло, мыј најө абуөс. Најө олоны, да нөшта быдмөны, татыс некуцөм сомнөніјө оз вермы ло-ны. Классөвöй тышлөн јосмөмыс вөјөдө сiң-жө национальностјас кост зыртчөмө, кодi тыдовтчө щөц i партия пыщкыи. Сы паста тајө уклонјаслыс чужөмбансө колө востыны да петкөдны ерд вылө.

Куцөм-жө великодержавнöй шовинизм-лаң кежөмлөн пыщкөсыс өнiја, мијан кадө?

Великодержавнöй шовинизмлаң кежөм-лөн суцностыс лөб, зiлны кыщовтны на-сiјајаслыс аснога сорнi, культура да олас-ног; зiлны бырөдвы бөр национальнöй республикајас да областјас; зiлны орөд-ны национальнöй равноправіјө нүөдөмлыс принтсiпсө да разны партијалыс політи-касө, аппарат национальчирүјтөм куца, гiжкөд, школајас i мукөд государственнöй да общественнöй организацијајас нацио-нальчирүјтөм куца.

Тащөм нога кежөмјас петөны сетыс, мыј социализм вермигөн нацијајаслы колө өтлаасны, а национальнöй кывјаслы колө пөрны өтi общöй кывјө, то воiс кад, медым бырөдны нацијајас кост разнит-чөмсө да өткажитчыны возза унөтајтөм јөзлыс национальнöй культура кыпөдан политикамс. Најө истысөны та куца Ле-

нин вылө, неправилнöја вөјөдөны сылыс кывјассө, а мукөд дырјимс вескыда чиркө-пы да клеветшiптөны Ленин вылө. Ленин шуiс, мыј социализмын нацијајаслөн ин-тересјасыс өтлаасны өтiлаб,—оз-ө ков сы вөсна, мыј кад-нин бырөдны нацио-нальнöй республикајас да областјас... ин-тернатционализм интерес понда. 1913 во-ны Ленин бунтовецјаскөд венчигөн шуiс, мыј лозунг национальнöй культура ем бур-жуазнöй лозунг,—оз-ө ков сы вөсна, мыј кад-нин СССР-са јөзлыс национальнöй культурајас бырөдны... интернатционализм интерес понда? Ленин шуiс, мыј соци-ализм дырјi ас кывја јөзөс личкөм да на-сiјајас кост јансалөм бырө,—оз-ө ков сы вөсна, мыј кад-нин дурдыны СССР-ын ас кывја јөзлыс особенностјассө учытывај-тан політика нүөдөмыс да вужны став јөзсө өткофалан (ассимилирујтан) політи-каө... интернатционализм интерес понда? i сiң возө.

Оз вермы лоны сомнөніјө, мыј на-циональнöй вопросын тајө кежөм, кодөс тупкөма интернатционализм маскаөн да Ленин нимөн, лөб медеа утонченнөјөн да сы вөсна медеа өпаснöй великорусскöй национализм видөн.

Өтi-кө, Ленин нөтчын ез шулы, мыј нацијајас кост јансалөмјас вермасны бырны да ас кост кывјаслы колө өтлаас-ны өтi общöй кывјө өтi государство пыщкын став му паста социализм вермытөг. Ленин шуліс мөдарө, талы воча паныд, мыј „јөз кост да странајас кост национальнöй да государственнöй различіјөјас... пондасны овны зев-на i зев-на дыр, дажө став му вы-лын пролетарскöй диктатура лөбм бөр-

*) XVI-d партсјевд вылын полит. отчота докладыс.

ві" (VII том, 178 лістбок). Кыз почэ ў-
тысны Ленін выдэ, кор таіэ основнэй ін-
дэджасэ вундэан.

Правда, бтык вбвлэм марксістяс ко-
стыо морт, бні ренегат да реформіст,
господін Каутскэй утвэрждайтэ чік мэд-
тор, мыіэ велдэд міжанос Ленін. Сііэ
шуд, Ленінлы паныд, мыі Австро-Гер-
манскэй бтувја государствомн, колан сто-
ленііэ шбрын, пролетарскэй револутсіја
вермэм ваяідіс ескэ бті общэй немет-
скэй кыв лббдбмб да чекясбс, немеч-
ясб пбртэмб, бд „бті сбмын обмен зуг-
жно мынбм вын, бті сбмын бніја культу-
ралбн вын, кодбс нубны аскбдныс не-
мечяс, насілуітбмбн германізіруйтбг вб-
чіс ескэ немечяссб ббрэ колбм
чешскэй буржуаіс, крестанабс
да пролетаріатбс, кодяслы ас-
ланыс омблік, жеб натсіональ-
ностыс нінбм ез вермы сетны“
(вічбд возкывыс „Револутсіја да контр-
револутсіја“ неметскэй ізданііблы). Гб-
гбрвоана, мыі тащбм сорніыд („контсе-
пейяыд“) збббн лбсало Каутскэй сотсі-
ал-шовінізмкбд. Тащбм Каутскэй мбвпяс-
кбд ме і вермаі 1925 воын аслам вы-
ступленбны Асывывса јбз велбдан
Універсітетн (Універсітет народбв Во-
стока). Но неужелі міжанлы, марксістяс-
лы, кбсјамкб мі помбз колтчыны інтер-
натсіоналістясбн, вермас сетны кушбм-
кб бур тор таја ачымарксісткэй сбрбмыс
дом помыо мынбм неметскэй сотсіал-шо-
віністлбн? Коді прав, Каутскэй ілі Ле-
нін? Прав-кб Каутскэй, то мыібн обяс-
нітны сетбм тор, мыі сетбм јона ббрэ
колбм ас сорніја јбз, кызі белоруссяс
да українечяс, кодяс јонжыка матыно
велікоруссяс діно, чем чекяс, немечяс
діно ез пбрны рочэ СССР-ын пролетар-
скэй револутсіја вермбн ббрын, а мбда-
рб, быдмісны да наскалісны кызі торја
натсіјас? Мыібн обяснітны, мыі сетбм
натсіјас, кызі туркменчяс, кіргізяс, уз-
бекчяс, таджікчяс (ог-ын шуб грузін-
сбс, армјанабс, азербейджанечясбс да
мукбдбс), кбта і јона ббрэ колбмабс,
СССР-ын сотсіалізм вермбмкбд бтщбщ
не толкэ ез пбрны рочэ, а мбдарб, быд-
місны да наскалісны торја натсіјасб.
Абу-б јаснб, мыі міжан уважаембј кежы-
яс (уклоністяс), петкбдлана (показнбј)
інтернатсіоналізм ббрса вбтлысбмбн су-
рыны, Каутскэй сотсіал-шовінізм лапа
улб? Абу-б јаснб, мыі бті государство
пыщкын, СССР пыщкын, бті общбј кыв

вбсна тбжысбмбн најб добівайтчбны ббр
бергбдны важ нжыдалан кывлыс—в е-
лікорусскбј кывлыс прівілегіја-
јассб? кбн-но сені інтернатсіоналіз-
мыс?

Мбд-кб, Ленін некор ез шулы, мыі
ас сорніја јбзбс лічкбм бырбдбм да пат-
сіональностяслыс інтерессб бтлабдбм
ловб бткод-жб натсіјасяс кост разлічіб-
јас бырбдбмкбд. Мі бырбдім ас кывја
јбзбс лічкбм. Мі бырбдім натсіјаслыс
прівілегіјас да лбсбдім быд натсіјалы
бткод правајас. Мі бырбдім важ нога
государственнбј гранічајас, граніча берд
са столбјас да таможеннбј пощбсјас
СССР-са натсіјасяс кост. Мі лбсбдім
СССР-са јбзяс кост економічскбј да
політічскбј інтересјаслыс једінство. Но
лбб-б тајб сііэ, мыі мі бырбдім разлічіб-
јбс натсіјасяс кост, натсіјаслыс сор-
нісб, культурасб, олас погсб да с. в.?
Јаснб, мыі оз ло сііэ. Но колбныкб раз-
лічібјас натсіјасяс кост, сорні, культура,
олас пог да с. в., абу-б мбј јаснб, мыі
бніја історічскбј кадб натсіональнбј рес-
публікајас да областјас бырбдбм корбм
лбб реакціоннбјбн, пролетаріат дїктату-
ра інтереслы паныд мунбмбн? Гбгбрво-
нб бміжан жежысјас, мыі натреспублі-
кајас да областяс бні бырбдбм—тајб лбб
СССР-са мільіоннбј массасяслыс ас
кыв вылын велбдчыны возмбжност
мырбдбм, лішітны најбс вічны аслыныс
школајас, суд, адміністратсіја, общест-
веннбј да мукбд пблбс організатсіјас
да учреждєнібјас ас кыв вылын, лі-
шітны најбс возмбжностыс шбщ течны
сотсіалізм. Абу-б јаснб, мыі петкбдлана
інтернатсіоналізм ббрса вбтчбмбн міжан
уклоністяс аурыны реакціоннбј веліко-
русскбј шовіністяс лапа улб да вунбдіс-
ны, зікбз вунбдісны пролетаріат дїктату-
ра періодын культурнбј револутсіја ло-
зунг јылыс, коді бткода імеітб вын став
СССР-са јбзяслы, велікоруссяслы і не-
велікоруссяслы.

Кбјмбд-кб, Ленін некор ез шулы,
мыі пролетаріат дїктатура ус-
ловібјбсын натсіональнбј культура
кыптан лозунг лбб реакціоннбј лозунг-
гбн. Ленін пыр судаліс мбдарб, медым
СССР-са јбзяслы отсавны кыпбдны
асбныныс натсіональнбј культуранысб. Ле-
нін вескбдлбм улын, а не мбд улынкбд-
кб, вблі лбсбдбма да прімітбма царвіја
10-бд сјезд вылын натсіональнбј вбпрс
куча револутсіја, кбні вескыда шубб, мыі:

„Партіялән сулалә моғ, медым Һе-
векіорусскөй ужалыс массалы от сав-
ны вөтөдны воҙө муныс шөр Россія-
бе, от савны налы:

а) паскөдны да јонмөдны аслыныс
натсіональнөй да бытөвөй условіјәслы
колана формаа сөветскөй госуларствен-
ност;

б) паскөдны да јонмөдны аслыныс
аскыввылын ужалыс суд, адміністра-
тсіја, овмөс органјас, власт органјас,
кодјасбе лөбөдөма меставывса јөзыс,
төдыс быт да пөхологіја меставывса
јөзыс;

в) паскөдны аслыныс гөжөд, школа,
театр, клубнөй уж да вообщө култур-
но-пролетарскөй учреждөвнөјас ас кыв-
вылын;

г) пуктыны да паскөдны ас кыв
вылын уна курсјас да школајас кыңи
грамотаб велөдан, сіңи і профөссіональ-
но-технічөскөй нога.

Абу-ө јаснө, мыј Ленин дөвнас да
тырмөз сулалө пролетаріат дөкта-
тура условіјөјасын натсіональнөй
култура паскөдан лозунг дор?

Разве абу јона јаснө, мыј пролетаріат
дөктура условіјөјасын натсіональнөй
култура лозунг ковтөмөн лыдөбөм лөб
СССР-са Һевекіорусскөй јөзлыс култура
кыпөдөмлыс колана луғсө лыдөбөны ков-
төмөн, тајө јөзыслыс грамотаб обязатөв-
нөй велөдөчөмсө лыдөбөны ковтөмөн, тајө
јөзсө реакціоннөй натсіоналістјас кабырө
өөгөм?

Ленин, збылыс, буржуазіја гос-
подствүјтөднөй натсіональнөй култура
лозунг лыдөбөліс реакціоннөй лозунгөн.
Но вермөс-ө лоны мөднөгөн? Мыј сецө-
мыс натсіональнөй буржуазіја господө-
вүјтөднөй натсіональнөй култура? Бур-
жуазнөй аслас пыңкөснас, натсіональ-
нөй аслас форманас култура, кодлөн пук-
төма аслыс цел, массабе натсіональнөй
јадөн отравітны, да јонмөдны буржуазі-
јалыс господствөсө. Мыј сецөмыс про-
летаріат дөктура дырји натсіональнөй
култура? Сотсіалістөчөскөй аслас
пыңкөснас, да натсіональнөй аслас фор-
манас култура, кодлөн пуктөма аслыс
цел, массабе воспітатны интернаціональ-
ногөн да јонмөдны пролетаріатлыс дөк-
тура. Кыңи позө тајө кык прінтсіпал-
нөй торјалана јавленіјөсө сорлавын, он-
кө орөдчы Маркөзмө? Разве абу јаснө,
мыј буржуазнөй пөрадох дырји натсіональ-

нөй култура лозунгөн козаөгөн Ленин
кучкаліс натсіональнөй култура буржуаз-
нөй пыңкөс кучаыс, а ез сіја натсіональ-
нөй форма кучаыс? Вөлі еөкө глупөја
мөвпалөм, мыј Ленин вөдөбіс сотсіалістө-
чөскөй култура вылө, кыңи абу натсіо-
нальнөй вылө, кодлөн еөкөн ез вөв сецөм,
лөбө тацөм натсіональнөй форма. Бундө-
вөчјас, збылыс, гөжөліс (прінсіпал-
ны) өтө кадө тацөм безмыслөтсөсө Ле-
нөнлы. Но Ленин гөжөмыс мө төдам, мыј
сіја чорыда прөтөстүјтөс тацөм клеветалы
павыд да рөшөвөнөја торјөдчөс (от-
межујтчөс тацөм бессмыслөтсөмыс. Неужө-
мө мөјан уважаөмөй кежөјас сөңи мө-
дөдөчөсны бунтовөчјас кокуј куча?

Мыј-жө колө тајө став вөсталөм бө-
рас мөјан кежөјаслөн аргументјасө?

Һөнөм, интернаціоналізм флагөн вор-
сөдчөм (жонглөрујтөм) кыңи да Ленин
вылө клеветалөдөм кыңи.

Векіорусскөй шовінізмлаң кежөјас
жужыда өшыбајтөдны кор лыдөбөны, мыј
СССР-ын сотсіалізм течан кадө ем натсіо-
нальнөй културајаслөн көссан да быран
кад. Збылысө делөмыс сулалө цөк мөдар-
рө. СССР-ын сотсіалізм течан да проле-
таріат дөктура кадө ем натсіональнөй
култура кыпөтјан кадө, сотсіалістөчөскөй
пыңкөсөн да натсіональнөй формаөн. Наја
өз гөгөрвөны, мыј натсіональнөй култура-
јас кыпалөмлы, ас кыв вылын обязатөв-
нөй медвозца велөдөчөм нуөдөмөн да сө-
јөс адөдөмөн, колө паскавын вылө вы-
нөн. Најө өз гөгөрвөны, мыј сөмын натсі-
ональнөй културајас кыпөдөмөн позө бө-
рө колөм натсіональностјасбе збылыс кыс-
кыны сотсіалізм течан ужө. Најө өз гө-
гөрвөны, мыј татөні өменнө і ем Ленин-
скөй полөтікәлөн основамыс өтсөглөн под-
дөржкәлөн СССР-са јөзјаслы натсіональ-
нөй културајас кыпалөмлы.

Вермас кажітчыны страннөјөн, мыј мө,
натсіональнөй културајас воҙө кежлө өтө
общөй (форма өөрө і пыңкөс өөрөныс)
култураө, өтө общөй кывјөн өтла алан
дор сулалөјас, лоам сөкөд шөң өнөја
надө, пролетаріат дөктура кадө натсіо-
кальнөй културајас кыпалан дор сула-
ныөјас. Сөмын тәні страннөјыс немтор
абу. Натсіональнөй културајаслы колө өөрө-
ны кыпавны да паскөдчыны, өөрөны налы
разверөйтчыны асланыс пыңкөс выннас,
медым лөбөдны условіјөјас најөс өтла-
алөм вылө өтө общөй култураө, өтө об-
щөй кывјөн. Натсіональнөй формаөн да
сотсіалістөчөскөй пыңкөсөн културајас

кыпöдöм öтi странаын пролетаріат дiктатура условіjöясын, медым öтлаавны најöс öтi общöј сoтсiалістiчeскöј (форма сертi да пыщкöс сертi) культураö öтi общöј кывjөн, кор пролетаріат вермас став му вылын да сoтсiалізм пырас-олöмö.— татöн іменнö і лöб дiалектiкамыс Ленинскöј; вопрос пунктöмын натсiоналнöј культура жылыс.

Вермасны шуны, мыj таqи вопрос пунктöм, аслыс ачыс муно паныд („протiворечітö“). Но разве абу-жö тащöм „протiворечітöвöј“ мiјан государство жылыс вопрос пунктöм? Мi сулалам государство бырöдöм дор. Сыкöд шöц мi сулалам пролетаріат дiктатура чорьбöдöм дор, кодi ем медеа мощнöј да медеа jон власт став öнiја кадöч вöвлöм государственнöј властjас пыщкыс. Государственнöј власт медеа вылöч кыпöдöм, государственнöј властö бырöдöм вылö условіjöјас лöсöдöм понда,—ташöм маркeістскöј формула. Таjö „протiворечітö“ оз? да „протiворечітö“. Сöмын таjö протiворечіjöјасыс олöмлөн, да сiјö зоннас петкöдлö (отражајтö) Маркeсöвöј дiалектiка.

Лiбö напрімер, Ленинскöј вопрос пунктöм натсiјаяслы аслыны асыныс олöм лöсöдöм права сетöм—жылыс, qікöч жансöдчöмöз. Натсiјаяслы аслыныс асыныс олöм лöсöдöм (самоопределеніjö) жылыс теqіс, мукöд дырjі Ленин петкöдлö вöлі тащöм простöј формулаөн: „торjöдны медым öтлаавны“. Тi сöмын думыштö—торjöдны медым öтлаавны. Кажітчö бытöдкö нач лöсавтöм тор (пöрадов). Сöмын таjö протiворечітöвöј формуламыс петкöдлö Маркeсöвöј дiалектiкамыс жiччeннöј правдасö, кодi большевiкјаслы сетö возможность бостны натсiоналнöј вопросын медеа jон (непріступнöј) крепостjас.

Сiјö-жö почö шуны натсiоналнöј культура формула жылыс: натсiоналнöј культурајас (да ас сорнi) кыпöдöм öтi странаын пролетаріат дiктатура дырjі, медым лöсöдны условіjöјас најöс бырöдны да öтлаавны öтi общöј сoтсiалістiчeскöј культураö (да öтi общöј кывjö) кор став мувывпастамыс вермас сoтсiалізм.

Кодi таjö ассiкасаторсö (својöобрачiјöсö) да „протiворечітöсö“ мiјан перекöднöј кадлыс оз гöгöрво, сiја вошöм морт маркeізмы.

Мiјан уклоністjаслөн бедамыс лöб сeтi, мыj најö оз гöгöрвоны да оз-кöсjыны гöгöрвоны маркeсöвöј дiалектiкасы.

Таqи сулалö делö великöдeржавнöј шовінізмлян кежöмкöд.

Абу öбкыд гöгöрвоны, мыj таjö кежöм петкöдлö важ ыщыдалыс великорусскöј натсiјаяса кулан класслыс зiлöмсö бöр бергöдны воштöм прівлeгiјöјасö.

Тасаң великорусскöј шовінізмлян опасност, кыqи медыжыд опасност партија пыщкын натсiоналнöј вопросын.

Кущöм лöб местнöј натсiоналізмлян кежöмлөн пыщкöсыс?

Местнöј натсiоналізмлян кежöмлөн пыщкöсыс лöб зiлны аслас натсiоналнöј кыщ пыщкö торjöдчыны да ыштыоны, зiлны аслас натсiја пыщкын классjас кост протiворечіjö вупыштны, зiлны сoтсiалізм стрöітан ужыс еновтчöмөн великорусскöј шовінізмыс дорjыены, зiлны не адчыны, мыj матытö, да öтлаалö ужалыс массаöс СССР-са натсiонално-отjаслыс, да адчыны сöмын сiјö, мыj вермас најöс мöда мöдöмыс ылытны.

Местнöј натсiоналізмлян кежöм петкöдлö важ личкöм натсiјаяслыс кулан классjаслыс пролетаріат дiктатура режiм вылö недоволствосö, налыс зiлöм торjöдчыны асланыс натсiоналнöј государствоөн да лöсöдны секи асыныс классöвöј господство.

Таjö уклонлөн опасност лöб сыын, мыj сiја нүдö (культiвiрујтö) буржуазнöј натсiоналізм, омöлтчöдö СССР-са ужалыс jöзлыс јeдiнство да вöрсö iнтервентсiоністjас кi вылö.

Тащöм лöб местнöј натсiоналізмлян кежемлөн пыщкöсыс.

Сулалö партијалөн мог, медым таjö кежöмкöд нүдны чорыд тыш да обеспечітны условіjöјас, кодjас колдны СССР-са ужалыс jöз костын iнтернатсiоналнöј воспитаніjöд нүдны.]

Натсіональнőй вопрос куџа

1.

4.

ОК бјуро индö: натсіональнőй вопрос куџа Обкомлön 1930 воєа, сеньтабр 14 лунса шуөм олөмө пöртчö вьвті нөжмыда да нєрешітєльнőја, öнөџ-на нєкущöм тöдчана резултатјас аппарат комі-öдöм јылыє абу. Рајкомјас, РК-јас да областувса учреждєннőјасын руковöдїтелјас ез пыдї пуктыны тајö шуөм-ыслыє полїтїческöј значєннöсö да асланыє ужавтöм понда тупкылсны сов-аппаратса чїновнїк — служашщöјаслыє саботажсö, кодјас быдногыє торкалöны аппаратсö ужалыє јöзлы матыса да гö-тöрвоана комї кыв вылö вужöдöмсö.

2.

Бöрја кадын партїяын натсіональнőй полїтїка нүдöдöмын тöдчö кыптöмыє кыкнан кежöмыслön, кызі велїкодержавнőј шовїнізмлаң—медыжыд опасностлön, сїџ-жö і местнőј натсіоналізмлаң кежöмлön, тајö кежöмјаслön кыптöмыє кöртасö Комї областын сотсіалїстїческöј стрöїтєлстволыє ғырыє планјас олөмө пöртöм гöгöр, классöвöј тыш чор-џöмкöд, мїјанлы прöтивляјтчыє отжїва-јушщöј классјас торкөм вöсна. Сы вöсна натсіональнőй полїтїка вескыда ну-öдöм јылыє вопросјассö колана выјöџ донјавтöмсö, кöџ кодсан сїјö ез вöв, ОК лыдфö кызі классöвöј враглы уступка сетöм.

3.

Партїја центральнőј органöн „Правда-öн“ индöдјас сетöм бöрын велїкодержавнőј шовїнізмкöд вермасöмыє карса органїзатсїяын да областувса печатын чорҗїє, сöмын ОК-лön бјуро индö, мыј областувса печат натсіональнőй полїтїка конкретнőј җыгыєјаскöд лучкїа вермасöм пуктöмкöд öтщöщ, торја номер-јас газєтын лєзöма крїклївöј перєхлєстывајушщöј тон, а тајö-öд кыпöдö опасност партїја тувїҗыє кежöмлаң натсіональнőй полїтїкаыє кежöмјаскöд вермасан ужын.

Обком индö, интернатсіональнőй вое-пїтаннö омöла пуктöм вöсна, овлö, мыј нє Комї спеціалїстјасöн да руковöфашщöј роботнїкјасöн предложєннőјассö ужын качество бурмöдöм јылыє, производственнőј дїсцїплїна чор-џöдöм јылыє да торја нєлучкїас вылö индöмсö, комї робочöјјас лыдфöны му-кöддырї велїкорусскöј шовїнізм петасöн, овлö і мöдарö, комї робочöјјасöн индöлöмсö, ужсö крїтїкујтöмсö нє комї спєтсіалїстјаслыє да руковöфашщöј роб-отнїкјаслыє—бöрјаыє лыдфöны натсі-онал-шовїнізм петасöн.

Та вöсна, 1930 во сеньтабр 14 лун-са решєннöсö җоннас подтврөдїтöмön, областувса комїтетлön бјуро шуö:

1.

Щöктыны став Рајкомјаслы пырыє пыр-жö проверїтны кызі пöртсö олөмө 7 да 8-öд пунктјас индöм ОК постанов-лєннöдлön да прїмїтны колана мерајас најöс олөмө пöртöм куџа. Соворганја-сын да учреждєннőјасын руковöдїтелја-сöс, партїјаса шлєнјасöс, кодјас оз пыд-дї пуктыны комїöдчан ужсö, кыскыны партїјнőј чорыд ответствєнностö.

2.

Вїҗїнса, Јемдїнса да Шојнатыса Рај-комјаслы мај 10 лун кежлö сетны öтчот Рајком да РК бердса фракцїја уж јы-лыє рајонувса да сїктса аппарат комї-öдöм куџа.

3.

Обл. РКІ-лы срочнőја прöверїтны кызі мунö подгöтовкаыє натсіональнőј кадрја-сöс областувса народнőј хоҗајствöө, медеа-нїн основнőј отраслјасö (вор ов-мöсö, вїҗму овмöсö, транспортö да за-водјасö) да мај 10 луныє нє соржык доложїтны Обкомлы.

4.

Местнőј натсіоналізмлаң кежöмкöд

вермасём ӱе лӱчӱдӱмкӱд, ӱнија кӱдӱ кӱлӱ медсӱсӱ чорыда кучкыны комӱдчан ужсӱ (натсӱональнӱ школӱ литерӱтура, печӱт лӱсӱдӱм) натсӱональнӱ кадрӱс лӱсӱдӱн ужсӱ саботӱруйтӱм куӱа да мукӱд формаа велӱкобержавнӱ шовӱнизм петӱсӱс куӱа, кыӱи мед ыжыд опасносткӱд натсӱональнӱ вӱпросын, а сӱӱ-жӱ и чун пыр вӱӱдӱмкӱд кыкнан кежӱм ылас.

5.

Партијаӱн нуӱдан натсӱональнӱ политикӱс кежӱмӱсӱкӱд вермасӱмлӱн мед ыжыд могыс петкӱдны ердӱ контрреволютсӱоннӱ пыцкӱссӱ кыкнан кежӱмыслы да интернатсӱональнӱ воспитӱанӱо ужӱлыс јӱз пӱвсын паскӱдӱмӱн—мобилизуйтны најӱс сотсӱалистическӱ стрӱителство раӱвернутӱ программӱсӱ олӱмӱ пӱртӱм ылӱ.

6.

Щӱктыны ОБОНО-лы тӱлысса срӱкӱн лӱсӱдӱны конкретнӱ план повышеннӱ да шӱрса школајас областын комӱ кыв ылӱ вуждӱм куӱа (учебникӱс лӱдӱм, подготӱвленинӱ педагогическӱ состав корӱм да мукӱд).

Кӱн пыцкӱсыс велӱкорусскӱ шовӱнизмлӱн? *)

Шовӱнизм—мукӱд натсӱијасӱс морт лыдӱ пуктытӱм, ӱтдортӱм, мукӱд натсӱијӱ, мукӱд сорнијаа јӱзӱс омӱлтӱм. Шовӱнист асыс натсӱијасӱ лыдӱдӱ медбур натсӱијӱн, мукӱд пӱлӱс јӱз ылын кӱманујтӱм ылӱ чужыс натсӱијӱлӱн шовӱнист пырзӱлӱ камандуйтӱм, мукӱд натсӱијасӱс увтыртӱм. Сӱјӱ некыӱи оз кӱсӱ сӱгласитчыны, мед став натсӱијасыс вӱлины ӱткӱд правӱјаса. Сӱјӱ лыдӱдӱ лучкӱн сӱмын сещӱм пӱрадок, кор сылӱн натсӱијасыс сулӱлӱ ылынжык мукӱдјас дорыс, кор сылӱн правыс ыжыджык мукӱд натсӱијас дорыс да сӱјӱ вермӱ увтыртны, ӱсскӱдны мукӱд пӱлӱс, правӱтӱм, либӱ ичӱтжык правӱа натсӱијасӱс.

Велӱкорусскӱ шовӱнист возмуцайтӱчӱсы ылӱ, мыј сар дыраа Россӱија пыдӱди, „јединӱ, неделимӱј“ Россӱија пыдӱди, кӱн кӱчӱинӱн лыдӱдыс сӱмын роч (велӱко-

русскӱ) натсӱија, лӱсӱдӱма Сӱветскӱ Сотсӱалистическӱ Республикаслӱн Сојуз, кӱн став натсӱијасыс ӱткӱд правӱа, кӱн постӱи и тырыс натсӱијас вӱкјас мӱз отсалӱны мӱда-мӱдыслы.

Велӱкорусскӱ шовӱнист оз вермы мӱритчыны сӱјӱн, мыј ӱни абу-нын важӱа пӱрадокыс, кор унжык јӱзыс лыдӱдыс вӱли „инорӱдечӱсӱн“, кӱдјасӱс пӱчӱ вӱли увтыртны, експлоатӱруйтны, грабитны, издевайтчыны, весиг бырӱдны ӱккӱз (јеврејскӱ погромјас, армјанскӱ реӱна, вӱвывса натсӱијаслӱн наӱдӱник кулӱм-чинӱм). Сӱјӱ оз вермы мӱритчыны сӱјӱн, мыј роч помещикӱсӱн, буржуазӱијӱн експлоатӱрујтан колонӱијас пыдӱди быдмӱны, јонмӱны натсӱональнӱ республикајас, уна мӱлӱлон сӱм мунӱ промышленист стрӱитӱм ылӱ, вӱчмӱ овмӱс паскӱдӱм ылӱ, култура кыпӱдӱм ылӱ бӱрӱ колтчӱм важ колонӱијасын. Сӱјӱ оз вермы мӱритчыны сӱјӱн, мыј ӱни офӱтсӱальнӱ, „державнӱ“ роч култура пыдӱди, кӱдӱс мырдӱн вӱли сӱјӱны. „инорӱдечӱслы“, мӱјан быдмӱны, јонмӱны, паскалӱны важӱн увтыртӱм, сар дырји пазӱдӱм натсӱональнӱ културајас, госудӱрственнӱ, общественинӱ учрежденинӱс, школајас да с. в. ужӱлӱны мӱјан ас кывјӱн, тајӱ учрежденинӱсӱн, власт кутыс органӱасын ужӱлӱны ас сорнијаа јӱз.

Ставсӱ тајӱс да нӱшта уна тор-на велӱкорусскӱ шовӱнист лыдӱдӱ роч јӱзӱс увтыртӱмӱн, рочјасӱс обижӱйтӱмӱн, ас сорнијаа јӱзсаӱ засӱлӱдӱн. „Вузӱлисны Россӱијасӱ жыдјаслы да инорӱдечӱслы“, горзӱ велӱкорусскӱ шовӱнист.

Велӱкорусскӱ шовӱнистӱс кывзӱмӱн, робӱчӱјӱ, ужӱлыс морт сечӱ классӱвӱј враглы, изменӱйтӱ классӱвӱј интересӱслы, мунӱ паныд робӱчӱј класслы, сӱвет властлы.

Важ пӱрадок вӱсна, роч натсӱијӱлӱн важ правӱјас вӱсна, дерт-жӱ, шӱгеӱны важ шыбытӱм классјас, помещикӱс, карса буржуазӱија, кулакјас, попјас, важ чиновникӱс да с. в. Најӱ-ӱд збылыс пӱлзуйтчысны господствујущӱчӱ натсӱија торја правӱјасӱн, сардыра натсӱональнӱ политика быдтасӱсӱн, пӱлзуйтчысны правӱјасӱн грабитны „инорӱдечӱсӱс“, мырдӱвны налыс мујас, експлоатӱруйтны најӱс, издевайтчыны на ылын, пӱлзуйтчысны торја правӱи госудӱрственнӱ апаратын должностјас ылӱ пукӱдны асыныс пӱјансӱ, велӱдны најӱс школајасын. Најӱ збылыс воштӱсны

*) Востӱма вӱрлеҗыс газетыс.

тајо правајасо, дерт-жо, сесса најо і увтоны оні.

Сомын ужыкыс роч јоз шыс — робочојјас, крестана, карса гол јоз, — кѳ еско і најо вѳліны „державној“ господствујушщѳ роч натсіјаѳн, сіз-жо најѳс увтыртлісны, чѳскѳдлісны помешщікјас, фабрикантјас, кулакјас, сіз-жо најѳс пѳдтылісны праватѳм, рабствокоѳ олѳмын, сіз-жо чорыда експлоатурутісны најѳс, кызі-і росеіјаса мукѳд ужалыс јѳзѳс. Господствујушщѳ роч натсіјаѳне чужѳмыс ез мезды роч робочојјасѳс, крестанаѳс лылѳмјасыс, нагајкајасыс, каторгаѳне, ыстоѳмыс, ез мезды експлоатурутѳмыс, ез мезды чіновнікјас, помешщікјас произвогыс.

А басніѳн „державност“ јылыс мукѳд сорніјаа јѳз вылын превосходство јылыс, „інородечасѳс“ чѳскѳдны лѳзѳмѳн да сардыра натсіоналној став політїкаѳн, зілісны бергѳдны вніманнѳсѳ роч ужалыс јѳзлыс ѳкыд олѳм помкајасѳс тѳдмалѳмыс, експлоататорјасыс, чѳскѳдысјасыс, зілісны торјѳдны, вооружітны мѳда-мѳд вылѳ ужалысјасѳс, медым не сетны налы ѳтвѳтчыны да боетыны вермаѳны саркѳд. Сѳ мыј гіжліс сек Лѳенін:

„Натсіоналноствјасѳс увтыртана політїканыс — натсіјајас торјѳдана політїка. Отцѳщ сіјѳ ужалыс јѳзѳс развращатана політїка. Торја натсіјајасыс інверсејасѳс провівопоставляјѳтѳмѳн, пемы да чѳскѳдѳм массајасыс сознанныѳс ѳтравляјѳтѳм вылын стрѳітѳны асыныс расчѳтјасѳс черносотенечјас. Боетѳј черносотенечјасыс гачѳтјас і ті адцанныѳ, „інородечасѳс“ чѳскѳдѳм, недѳверіјѳсѳ роч крестанін, роч мѳщанін, роч ремесленнїк, да јеврејскѳј, фінскѳј, польскѳј, грузінскѳј, украинскѳј крестанін, мѳщанін, ремесленнїк кѳстын паскѳдѳмѳн — соныныс, коѳдѳн вердѳо черносотенној банда.

Сѳмын робочѳј классы колѳ не торјѳдѳм, а ѳтвѳтѳм. Абу сылѳн лѳжык врагыс, кызі предрассудокјас, сујеверіјѳ, коѳѳс пемыд массаѳн кѳзѳны сылѳн врајас, „інородечасѳс“ чѳскѳдѳм — кык помѳ паміч. Оѳі помнас сіјѳ кучкѳ „інородечасѳс, мѳднас — роч јѳзѳс“ (Лѳенін „национальное равноправіе“ важізданнѳ XIX том, 95-96 лїстѳок).

Тајѳ палчыс кучкаліс і роч јѳзѳс, натсіоналној травляѳс пемдадліс сознанныѳсѳ сылыс да торјѳдліс сіјѳѳс 'вожаскѳд — мукѳд сорніјаа ужалысјаскѳд ѳтвѳтѳмыс,

паскѳдліс лѳгалѳм, зыкеѳм, недѳверіјѳ, торјѳдліс ужалысјасѳс, експлоатурутѳмјасѳс мѳда-мѳдыс.

Натсіоналној увтыртѳм, натсіоналној травля паскѳдана політїка вѳлі колана торјѳн сардыра сістѳмаѳн. Натсіоналној травляѳс, ужалыс јѳзѳс торјѳдѳм — вѳлі сарізмлѳн подувѳн. А увтыртѳм натсіјајаскѳн буржуазіјаѳне сы кѳсті пѳшта-на іспѳлзујтліс натсіоналној увтыртѳмѳс, медым пѳлтыны натсіоналізмѳсѳ ужалысјас пѳвсын, медым бергѳдны најѳс классѳвѳј тышсан, медым чорыджыка подчїнітны најѳс асланыс рукоѳводство улѳ.

Большевікјаскѳн партїја пыр нубдліс чорыд вермасѳм быѳоама пѳлѳс натсіоналізмкѳд, шовїнізмкѳд, мѳда-нїн велікорусскѳј шовїнізмкѳд, кызі увтыртыс натсіјаа шовїнізмкѳд. Немжаліттѳг шовїнізмлыс классѳвѳј, експлоататорскѳј пыщкѳсѳс ердѳ петкѳдѳмѳн, експлоатурутѳм натсіјајасѳс натсіоналістїчѳскѳј мѳвнјасѳс вермыны чуксалѳмѳн, мѳда-мѳд кѳстын недѳверіјѳсѳ бырѳдѳмѳн, мѳда-мѳдлы кісѳ чургѳдѳмѳн да классѳвѳј врагкѳд увтыртыскѳд вермасѳм вылѳ чуксалѳмѳн, Лѳенін велѳдіс, сѳмын роч, јеврејскѳј, польскѳј, грузінскѳј, татарскѳј, украинскѳј да мукѳд сорніјаап ролетарїјасѳ ѳтвѳјѳн помешщїкјаскѳд, самодержавїјѳкѳд да быд натсіјаа буржуазїјакѳд чѳрыда ѳтвѳјѳн вермасѳмѳн, најѳ мездысаныс быѳсама нѳга увтыртѳмыс, сіз-жѳ-і натсіоналној увтыртѳмыс. Лѳенін велѳдліс роч робочѳј-јасѳс оз-пѳ вермы лѳны свѳбоднѳјѳн јѳз, коѳі ачыс увтыртѳ мукѳд сорніја јѳзѳс, позор господствујушщѳј натсіјаѳн аенысѳ пуктыны, позор кутны рабствѳны мукѳд сорніјаа јѳзѳс. Сїјѳ велѳдліс роч робочѳј-јасѳс вермаѳны сар дырїі увтыртѳм натсіјајасѳн правајас сузѳдѳм могыс, весіг госуѳарствоѳн торјѳдѳмѳс.

І збылыс, сѳмын торја натсіјаа ужалыс јѳз мѳда-мѳдыс кѳстын недѳверіјѳсѳ бырѳдѳмѳн, сѳмын асыныс вынсѳ увтыртысјас вылѳ ѳтвѳтѳмѳн, росеіјаса робочѳј класс верміс експлоататорјасѳс, кузіс лѳѳѳдны асыс властѳс, дѳржыны сіјѳс да збылыс лѳі кѳчпѳн госуѳарствоѳн. Робочѳј класс завојујтїс доверіјѳсѳ важысаныс увтыртѳм натсіјајасыс сіјѳн, мыј ѳткажітчіс прївілегїјаѳне сѳмын роч натсіјалы, сіјѳн, мыј лѳѳѳдіс Сѳветскѳј Сотсіалїстїчѳскѳј рѳспублїкајас братскѳј Сојуз, сіјѳн, мыј чорыда вермасїс дај вермасѳ лѳвѳдны натсіјајасѳс увтыртѳм-

көд, сийөн, мыҗ став выныс зила отсавпы сар дырҗи өтдортөм натеҗајаслы кыпөдны сотсиалистическөј промышленностө да виҗму өвмөссө палыс, отсалө паскөдны натеҗональнөј формаа сотсиалистическөј культурасө палыс. Сар дырҗи увтыртөм натеҗалҗаён роч робочөјјаслы доверіјөмс, совет властлы, коммунистическөј партијалы доверіјөмс-сө граніткөд чорыд пөдүв, көд вылын сулалө вынөјорыс Совет госу-дарстволөн, со мыҗ кыскө сипматҗијасө мијан государство динө колоніјажасын да полуколоніјажасын увтыртөм јөзлыс, со мыҗ кыскө мијан дор увтыртөм натеҗональнөј меншинствосө, Польшаыс, Румынијаыс америкаса негрјасөс.

Көди-нө көсјө ордны тајө доверіјөссө, көдлы көлө довзөдны натеҗональнөј враждасө, көдлы көлө бергөдны важ привіле-җијасөссө, сөмын өтө роч натеҗалы (тајө привілеҗијасыд-өд збыль вылас вөліны привілеҗијасөдн сөмын озыр классјаслөн, вөліны позорбн, пөрјалөмөн роч јөзөс)? Гөгрвоана көдлы.

Раскулачитөм кулак, медеа-нын роч кулак сардыраа важ колоніјажасын, көнө мырдөдөм муыс сылөн вуҗдө сетҗыса гөл јөзлы; топөдөдм төргөвөч — частык: аппара-тыс весалөм чиновнык, медеа-нын сені, көн сийөс веҗис выдвигеҗеч сетчөс јөз пине; школаыс шыбытөм ушҗител — русеи-фикатор, көди оз вермы митчыны сийөн, мыҗ чөласө колө велөдны ас кыв вылын; ВУЗ-ыс вөтлөм кулак пі, непман пі, а медеа-нын сені, көн сы пидди вөд гөл крөстанин, батрак, робочөј важөн увтыртөм натеҗаыс; совет учреждөдөднн чөб-өдм төдмавтөм-на „важ“ мөвпјаса морт, со најө, көдјас куҗа кучкис совет властлөн натеҗональнөј политикаыс — со, најө, көдјас ставынныс пөлтөны великорусскөј шөви-низм, тајө лок колассө сар дыраа стрө-лыс.

Сөмын великорусскөј шөвинизм сурө і робочөјјас пөвсын, а великорусскөј шөви-низмлаҗ катовтчөмыс — весег овлө і ком-сомолөчјас да партијөчјас пөвсын. Бөрө колөдм робочөјјас, сезонныкјас, неважөн-на өктыс воно робочөјјас, политика бөкөа-ныс безграмотнөјјас, пөмыдјас, уна сурө вөса предрассудокјасөн тырөм јөз, тајө предрассудокјасыс колөмаөс-на сийө кад-ван, кор јөзыс гөрајасөдн, вөрјасөдн, стөн-јасөдн торјалөмыс, некор оз адзывны му-көд јөзөс, ез кывлыны јөз еорнө, полисны ставыс, мыҗ вөд бөкысан, тащөм јөз пөв-сын көкыда паскалө великорусскөј шө-

винизм. Тајөн пөлзүйтчөны кулатскөј эле-ментјас да контрреволюционерјас, көдјас пырөны робочөј пөвсө, испөлзүйт-чы пөмыдлунсө бөрө колтчөм робочөј-јаслыс, медем ордны мијан бҗыд строи-телствосө. Робочөј-кө ез-на мынтөдчы мелкобуржуазнөј егоизмыс, рвачествоыс, оз-на-кө гөгрво, мыҗ сийө көҗаин госу-дарствоас, лока-на виҗөдө сотсиалистичес-көј ордјасөм да ударничество вылө, хо-җајственнык-партијөч вылө виҗөдө важ ек-сплоататор вылө моз-жө, јачејка вылө, сојуз вылө виҗөдө политса вылө моз-жө, тащөм робочөјтө і кыјө враг, кор јевреј, татарин-ударныкјас, кор немец, латыш-хо-җајственныкјас, кор вөтвөса план тыртөм јылыз бија еорныјас, прогудјаскөд, лөдыр-јаскөд вермаөдм јылыс, уҗалан нормажас кыпөдөм јылыс виставлөны не чистөј роч кывјөн. Враг оз уҗ, сийө гусөникөн виставлө малосознательнөј робочөјјаслы, со-пө „чужакјасыд“, „инородөчјасыд“, кызи җөскөдөдны рөчсө, „роч му вылын көҗа-инөс“.

Тајөс вөчөны пыр, кор позө. продо-вольствөјөмс-пө оз тырмы, уна бөкөвөј јөз воис-да, патөрајасыс-пө өд җөскыд дај. Ез ло олөмыс рөчјаслы „инородөчјас понда.“

Тащөм мөвпјас улө сурөны і өткымын партијөчјас да комсомолөчјас. җөрт, зөв-нын шөч партијөч куҗас вескыда дорҗыны-паскөдны великорусскөј шөвинизмсө. Сө-мын абу еҗа сөщөм јөзыс партијөчјас пөвсын, көдјас мөтөма виҗөдөдны важөн увтыртөм натеҗајас вылө, торкалөны парти-јалыс директиважасөд тајө вопрөс куҗа, нуөдөны русеификаторскөј, колонизаторскөј политика, муноны паныд бҗыд сред-ствөјас натеҗональнөј республикајасын индустриализатсия вылө виҗөдлы, вермаөдны аппаратсө натеҗонализирүйтөмкөд (сетчөс јөзөс, сетчөс кывсө төдөјасөс должноет-јас вылө пукталөмкөд), нуөдөны еорныјас натеҗональнөј республикајас мөквидирүйтөм јылыс да с. в.

Тајө уҗсө нуөдигөн најө щөкыда чөб-өдлөны интернатеҗоналистическөј фразажас улө, ыстысөны весег Ленин вылө, кызи шулис Сталин јорт „леҗоны клеветө Ленин вылө“. Најө висталөны: сотсиализм дырҗи став натеҗајас өтлаөвөсны өтөд. Мөкө лөсөдчөм натеҗональнөј республикајас, кыпөдөм-кө натеҗональнөј культурајасөссө, мө огө өтүвтө натеҗајасөссө, а торјөдөм најөс. Сы вөсна-пө колө чинтыны натеҗональ-нөј уҗсө, республикајасөс.

Тащом мөви натсіональнөй олөмјас јылые партија XVI сјезд вылын Сталин јорт віеталіе:

„Оз вермы лоны некущом сомнењнө, мыј тащом кежөмыс натсіональнөй вөпросын, кодөс нөшта зөбөны интернатсіонализм маска улө да Ленин ним улө, лөб утонченнөјон да сы вөсна мед-опаснөй формади великорусскөй шовінізмлөн“.*)

„Ленин некор ез віетавлы, мыј натсіональнөй торјөдчөмыс бырас, натсіональнөй кывјас өтлаавасны өти кывјө, өти государство вөзын сотсіализм победаөз ставмувылын. Ленин, зик мөд ногөн віетавліс“...

...„Ленин пыр сулаліе сы дор, мед еөкө отсавны СССР-са јөзлы пасөбдны асыныс натсіональнөй културасө“.

Сөмын бөрө колөм натсіјаяслы културасө выпөдны отсалөмөн, позас кыскыны најөс сотсіализм течан ужө. Совет властлые да компартіјалые натсіональнөй політікасө нуөдөмөн, паскөдөмөн, јонмөдөмөн мі өтпөщ јонмөдам пролетаріатлые диктатурасө, вештам сөкыторјасөсө да сјјөн обөспөчөвөјтам сотсіализм лөбөдөмөсө, көкнөдам паскавны револүтсіјалы колоніјасын да полуколоніјасын, отсалам ставмувывса робөчөј класс победалы да матыстам кадөс, кор збылые став натсіјаясыс өтлаавасны өти натсіјаө.

Сталин јорт віеталө коммуністјас јылые, кодјас интернатсіональност ним улө зөбөдөмөн дөбөвөјтчөны совет властлые

*) Великорусскөй шовінізмди тащди-жө уточненнөй формади лөбны өөрнөјас—өти култура мөд култура вылын выамнөжык сулалөм јылые, тащом өөрнөјас өсүдөтөма XII сјезд вылын.

натсіональнөй політіка нуөдөмөсө дүгдөдны:

„Абу-ө быдөднлы гөгөрвоана, мыј өти государство улын СССР-улын, сөмын, өти кыв вөсна вермасөмөн, најө зилөны бергөдны бөр привілегіјасөсө важөн господствујущөј кывлы, великорусскөй кывлы? Көн-нө тани интернатсіонализмсыс? (XVI сјезд).“

Партіјалөн XVI сјезд чорыда өсүдөтөк тащом кежөмсө сы вөсна, мыј сјјө зилө бергөдны воштөм привілегіјасөсө господствујущөј важөн великорусскөй натсіјаса өтжөвөјущөј классјаслые.

Сознателнөй рөч робөчөјјас да робөчөј класс руководство улын муныс ужалыс јөз лөкыс шыбытөны тащом идеолөгіјасө великорусскөй шовінізмлые, кыз-контрреволүтсіоннөй идеолөгіја классөвөј врагылые, коді зилө өрөдны братскөј сојузсө СССР-са натсіональностлые. Быд пөлөс шовінізмлы да натсіонализмлы робөчөј класс вөча сүвтөдө лозунг интернатсіонализм јылыс, став мувывса ужалыс јөз братство јылыс, експлоатірујтөм натсіјаяса ужалыс јөзлыс быд пөлөс натсіјаяса увтыртысјаслы паныда өтүвтөм јылыс.

Абу натсіја натсіјалы паныд, а класс класслы паныд, со бөжөвөј лозунгыс, көдди сознателнөй робөчөј вөча візө кыв классөвөј враг өөрнөјас вылө.

„Важ олөмлы, натсіјаясөс увтыртөм олөмлы, натсіјаяс костын зыкөдмлы да натсіональнөй торјөдчөмлы робөчөј сүвтөдө выл нога олөм, став натсіјаса ужалыс јөзлыс өтүвтөмсө, выл олөм көн оз ло места некущом привілегіјалы, көн оз ло мөртөн мөртөс некущом зөскөдөм—увтыртөм“ (Ленин).

Комі областүвса робочөјјас, колхозникјас да став ужалыс дінө шыөдчөм

ЛОПТЛАС!

Совет Союз пырис сотсиализм кадө. Кык фронт выlö чорыд тыш нуөдөмөн—троцкизмкөд да сы выlö чуң пыр виэөдөмкөд, вескыдывв кежөмкөд, кың медыжыд опасносткөд өнија кадө, да вескыдывв кежөм выlö чуң пыр виэөдөмкөд—коммунистическөј партија перјис гырыс победајас. Ленин партија вескөдлөм улын робочөј класс өтвылыс колхознөј да гөла-шөркөда олыс крестанакөд нуөдө чорыд наступленнө капиталистическөј элементјас выlö. Став промышленностыс робочөј класс кың. Гырыс өдјасөн мунө виэму коллективизирүтөм подув вылын кулакөс, кың классөс бырөдөм. Гырыс уәпехјас социализм стрөитөмын сиз-жө емөс Автономнөј Комі областүвса ужалыс војтырлөн.

Сөмын культура кыпөдан уж мијан областын век-на колө бөрө сотсиализм стрөитан өдјасыс. Сылы өти помкаөн щөщ мунө револютсия бөрын вынсөдөм молодтсовскөј алфавит. Өнија комі алфавит кутө партијаса 10, 12 да 16-д ејездлыс Совет Союзса ас сорнија јөзлыс мөда-мөдөс економика да культура бокса торјалөм бырөдөм могыс шүөмјасө олөмө пөртөм. ВКП(б) Комі Обкомса бјуро 1930-өд вөса сентябр 12-д лунса шүөмын тајө алфавитсө шүөма узконатсионалистическөјөн, коді мешајтө комі ужалыс војтырлыс культурасө кыпөдны, мешајтө најөс мобилизүтны сотсиализм стрөитөм выlö да сиз-жө зөв јон пыкөд Совет Союзса мукөд ас сорнија јөзкөд волысөм јонмөдөмлы.

ВКП(б) Комі ОК-лөн бјуро да Комі обсполком шуисны комі гижөд латинскөј алфавит выlö вужөдны. Советјаслөн областүвса 9-өд сјезд вынсөдөс историческөј тајө шүөмсө.

Турокјас, татар, башкирјас, калмык, јас, якутјас, карелјас да мукөд ас өр-

нија јөз бура уна во сажын-нин вужисны латинизирүтөм алфавит выlö. Латинскөј алфавит подув вылас најө вөчисны культура кыпөдан ужын гырыс достижөннөјас, кыскисны сотсиализм стрөитан ужө уна миллион јөзөс. Алфавит латинизирүтан ужыс паскалө став Совет Союз паста да вужис-нин заграничаө. Асыввывса гранича сажса јөзлы да мукөд странајасты емөс зөв гырыс пыкөдјас латинскөј алфавит вылад вужны, ставмувыв капитализм лычкө сјјө јөзсө-да. Совет Союзын абу некушөм пыкөд культура кыпөдан ужыдлы. Октабрса револютсия СССР-са ужалыс јөзлы сетис вывти уна возможность мувыв культуралыс медбур став перјөмјасө исползүтны.

Латинскөј алфавит—мувыв культуралөн жыд достижөннө. Латинскөј алфавит ставмувыв алфавитыс медбур дај интернационалнөј—паскалө сјјө став му пасталаыс.

Латинскөј алфавит—буржуазнөј комі национализмлы кучкөм, коді зилө „јөршитчыны националнөј аскыш пыщкае, ас јөз пыщса классјас кост торјалөмсө сажөдны зилөмөн, сотсиализм стрөитөмыс пыщјөмөн, великорусскөј шовинизмыс витчысөмөн, СССР-са ужалыс јөзөс јитанторсө не аңыны зилөмөн да најөс мөда-мөдөс торјөдантор сөмын аңөмөн“ (Сталин).

Комі алфавитө сүјөма сөщөм шыпасјас, кодјас коміын кыңқи ставмувывса некушөм мукөд алфавитын абу. Тани і комі алфавитөдлөн националистическөј пычкөсыс. Комі буржуазиялы да мелкобуржуазиялы колө алфавит, коді ескөн отсалис буржуазнөј комі культура лөсөдны. Комі ужалыс војтырлы сөщөм алфавитыд оз ков, вреднөј весиг сјјө. Сы вөсна комі алфавиттө латинизирүтөмдө лөө местнөј национализмлы кучкөмөн. Латинскөј алфавит өетас јон өтсөг националнөј комі формаа, пролетарскөј пычкөса культура лөсөдөмлы.

Латинізірујтөм алфавитлы проект

<p>Ȧa</p> <p>A a</p> <p>a</p>	<p>Bb</p> <p>B b</p> <p>b</p>	<p>Cc</p> <p>C c</p> <p>c</p>	<p>Çç</p> <p>Ç ç</p> <p>ç</p>	<p>Ɔc</p> <p>Ɔ c</p> <p>ç, ç</p>	<p>Dd</p> <p>D d</p> <p>d, g</p>
<p>Dd</p> <p>D d</p> <p>d, g</p>	<p>Ee</p> <p>E e</p> <p>e, o</p>	<p>Əə</p> <p>Ə ə</p> <p>ö</p>	<p>Ff</p> <p>F f</p> <p>f</p>	<p>Gg</p> <p>G g</p> <p>g, ç</p>	<p>Ii</p> <p>I i</p> <p>i, ü</p>
<p>Jj</p> <p>J j</p> <p>j, ü</p>	<p>Kk</p> <p>K k</p> <p>k</p>	<p>Ll</p> <p>L l</p> <p>l</p>	<p>Łł</p> <p>Ł ł</p> <p>ł, łb</p>	<p>Mm</p> <p>M m</p> <p>m</p>	<p>Nn</p> <p>N n</p> <p>n</p>
<p>Nn</p> <p>N n</p> <p>n, n̄</p>	<p>Oo</p> <p>O o</p> <p>o</p>	<p>Pp</p> <p>P p</p> <p>p</p>	<p>Rr</p> <p>R r</p> <p>r</p>	<p>Ss</p> <p>S s</p> <p>s</p>	<p>Şş</p> <p>Ş ş</p> <p>ş, ç, çb</p>
<p>Ŧt</p> <p>Ŧ t</p> <p>t̄</p>	<p>Tt</p> <p>T t</p> <p>t</p>	<p>Ṫṫ</p> <p>Ṫ ṫ</p> <p>ṫ, ṫb</p>	<p>Uu</p> <p>U u</p> <p>u</p>	<p>Vv</p> <p>V v</p> <p>v</p>	<p>Ɔb</p> <p>Ɔ b</p> <p>b</p>
<p>Xx</p> <p>X x</p> <p>x</p>	<p>Zz</p> <p>Z z</p> <p>z</p>	<p>Żż</p> <p>Ż ż</p> <p>ż, żb</p>	<p>Z̈z̈</p> <p>Z̈ z̈</p> <p>z̈</p>	<p>Ɔz</p> <p>Ɔ z</p> <p>z, z̄</p>	<p>Ɔz</p> <p>Ɔ z</p> <p>z, z̄</p>

Выл коми алфавитлы колö лоны сотсиализм стрöитан жон öрудiжöдн. Тажö медколлаторжыс коми алфавиттö латинизируйтöмас. Латинизиrowаннöй алфавит подув вылын колö зев регыд кадöн бырöдны лыдфысны-гижны кужтöм, лөөдавны выль коми нигајас, велöдчан нигајас, не сöмын поснi школајаслы, щöщ i гырысјаслы, унжык нига да газет сујны ужалыс жöз пöвсö. Выл алфавитсö жонжыка паскөдны типографiја, телеграф да мукöд сикас ужјасын.

Коми кывжын емöс шыјас (фонемајас), кодјас абуöс латин алфавитын (ж, з, ш, ц, ч), нöшта гусöн шусана (согласнöй) небыд шыјаслы (т, л, н, д, с, ç), ковмас вöчавны выль шыпасјас (графемајас). Выл алфавит проектын тајöјасöс абу зев лужкија вöчöма. Строкаувса бöжторјасыс, кодјас небыдöдны гусöн шусан шыјассö, оз вöчны буржыкөн выль коми алфавитсö. Латинизируйтöм коми алфавитыс колö лоны кыкнида журö колан, ми́ча, а ме́са јонаме ме́д вöли практичнöй. Тајö сöкыдторсö, трудностсö колö венны ужалыс војтыр став вынөн öтвылыс.

Выл коми алфавитсö колö лөөдны да нуöдны став ужалыс жöзöс сiјö ужас кыскöмөн. Быд робочöјлы, колхозниклы, велöдчысјаслы, избачлы, быд ужалыс мортлы колö возмöстчöмөн кутчысны тајö ужас.

Коми алфавит латинизирујтан уж нуöдö-

мөн вескөдлöны Обисполком бердын лөөдöма торја комиссија. Тащöм-жö комиссијас колö лөөдавны быд рајисполкомјас да сельсоветјас бердын.

Алфавит латинизирујтан уж паскалö. Вотскöј (Удмуртскöј) Автономнöй областын, руководашщöй организацијас сiç-жö шуисны Удмурт алфавитсö латинизирујтны. Алфавитсö латинизирујтан ужөн вескөдлö выль алфавит лөөдан РСФСР-са ВЦИК президиум бердса комитет.

Коми алфавит латинизирујтан областывса комиссија шыдöчö партинöй, комсомольскöй, профсоюзнöй да советскöй став организацијас динö выль алфавитлыс проектсö видлавны паскыд собранияс вылын. Проектсö лөөдiс выль алфавит лөөдан РСФСР-са ВЦИК президиум бердса комитетлөн Угрофинскöй комиссија да абу-на некөн вынөөдöма, сöмын на прект. Сеталöй индöдјас не сöмын алфавит проект куза, но щöщ i выль алфавитсö олöмö пöртöм тујјас куза. Алфавитыслыс проект видлалöмсö колö понавны тавоса мај 10-öд лун кежлö.

Матерјалјас ысталöй со кушöм адрес куза: Сыктывкар, Вадорвыв 38, Коми нига лезанин, коми алфавит латинизирујтан областувса комиссија.

Латин алфавит лөөдан Коми областувса комиссијаын журалыс—I. Оботуров.

Шленјас: I. Куткин, Грязных.

Апрел 10 лун
1931 во, Сыктывкар.

В. Л.

Вужам латин алфавит вылö

Став област паста мај 15 лунöз муно сорнитöм (обсуждениö) коми выль алфавитлыс проектсö. Алфавитлöп проект öни вома-нын рајонöз, сiктöз. Сiктса активлөн ыжыд мог алфавит проект жылыс сорнисö вайöдны быд ужалыс динöз.

Öнија коми алфавит шуöс молодевскöдөн, көт i лөөдöма роч алфавит под вылын. Выл коми алфавит лөө öтувја, став коми ужалыс жöзлөн. Ниöти вөрлезыс кылöдчыс, колхозник, гöл да шөркофдем кр-н ме́д ез колны тајö кампаньö бокын.

Емöс öткымын сорнијас: öни-пö неолитрис итјасөн занiмајтчыны, öни-пö

колö кылöдчыны, көзны да с. в. Сiç вермасны сорнитны сöмын оппортунистјас. Тащöм жöзлы колö сетны чорыд отпор.

Кöми алфавитсö латинизируйтöм—ем зев ыжыд политическöй мог. ВКП(б) Коми Обком постановленидын сетöма тащöм оценка öнија коми алфавитлы. Сени шуöма, öнија коми алфавит националистическöй. Сiјö оз лез стрöитны коми пролетарскöй культурасö.

Выл алфавит вöсна когасöм—ем когасöм Выл Војвыв вöсна, сотсиализм стрöитöм öдзöдöм вöсна.

Латин алфавит под вылын лөөдöм алфавит рачас став творческöй вынсö коми ужалыс жöзлыс, зев вылö кыпöдас культурасö коми ужалыс жöзлыс.

Обисполком бердса латин алфавит комиссиялые шыддчӓмсӓ колӓ сорнитӓдны (обсудитны) паскыд массовӓй собраннӓяс вылын. Сиктса коммунистяслы, комсомолечяслы, ушителяслы, став ужалыяслы колӓ сӓлӓмсаӓ кутчӓены таяӓ уж бердӓ.

Быд сиктсӓвет да рајисполком бердын колӓ котыртны латин алфавит комитетяс. Комитетӓ пырӓ кујим шлен. Журалӓ президиумса шлен.

Выл алфавитӓс обсудитигӓн меӓса колӓ чорыда ужавны ушителяслы. Ӑд ушителяс тӓдӓны асланыс уж сертӓ, кушӓм сӓкыд тӓдмӓдны челаӓс ӓнија комӓ букваяснас, торја-нын читкыла букваяснас. Ушителяслӓн ем зевыжыд тырысӓс и чӓтӓс велӓдан опыт. Најӓлӓн ем зевыжыд опыт масса пӓвсын ыгаӓн да газетӓн уж нуӓдӓм жылыс. Партјачејкајаскӓд да комсомол јачејкајаскӓд ӓтув ужалӓгӓн ушителяс ваясны зев ыжыд пӓлза выл алфавит сорнитӓгӓн.

Выл алфавит проектын ем тырмытӓмторјас. Меӓвоз: уна буква—36. Мӓд—кызи Молодцов абу вермӓма мездысны бӓжјасыс, сӓз-жӓ алфавит выл проект лӓсӓдӓејас абу вермӓмаӓс мездысны. Којмӓд—проектӓ сӓјдма буквајас кушӓм латин алфавитын вообще абу.

Кушӓм колӓ комӓ ужалыс јӓзлы алфавит? Сещӓм алфавит, кодӓ ескӓ ӓдӓӓдӓс сӓтсӓиализм течӓм, разӓс ескӓ комӓ ужалыс јӓзлыс выисӓ сӓтсӓ-

аӓстетическӓй Выл Војвыв вӓсна. Таяӓ—пудуса требованнӓ.

Латин алфавит под вылын лӓсӓдӓм комӓ алфавит јона јӓткас комӓ ужалыс јӓзӓс сӓтсӓиализм туј куза.

Колӓ латин алфавитӓс прӓспособитны комӓ кыв дӓнӓ. Колӓ максӓмалнӓја исползутны латин алфавитсӓ, сӓз-жӓ уницириваннӓй турскӓй алфавитсӓ. Леӓдма „Культура фронт“ 5 №, во 30). Колӓ зӓлны чӓнтыны буквалыд, бырӓднымыјга поӓд буква божјас, лӓбӓ читкылајас.

Оз ков вунӓдны, мыј асӓикас буква ылӓдӓ мијанӓс латин алфавитсаӓ, сӓктӓдӓ латин алфавит вылӓ вужӓмсӓ.

Емӓе јуасӓмјас, мыјла сещӓм ӓдјӓ нуӓдӓс алфавитлыс выл проектсӓ сорнитан кампаннӓ? Сӓтсӓиализм течӓм ӓз видчыс. Колӓ термасны. Нуӓдам всеобуч, комӓдам улыс и вылыс школајас, комӓдӓм став сӓветучреждӓеннӓяс. Комӓ кыв пыр сӓмын вермам кыскыны комӓ ужалыс јӓзӓс дорны выл олӓм.

Серт, кулакјаслы, быдсама сӓкас шовинистјаслы да најӓ агентјаслы—оппортунистјаслы абу лӓбӓ латин алфавит вылӓ вужӓм. Најӓ зӓлӓны вообще торкны став ужјас пролетарскӓй культура течӓгӓн. Но оз ло најӓ сертӓ. Коммунист партија нуӓдӓм улын комӓ ужалыс јӓз дорасны пролетарскӓй пышкӓса натсӓоналнӓй культура.

Лӓсӓдам выл комӓ алфавит латин алфавит под вылын.

ПЕТРОКОВ

Техніка вёсна

„Теорія лоас вын, кор сіён овладејтас масса“ (Маркс). Тајо сіз-жө і тујо техника вёсна вермасан лозунгө. „Кор сіјөс мі аскіаным бостам, секі мөдасны міјан сещөм темпјас, кодјас јылыс өні і думыштнысө-на огө лытөј“ — (Сталин).

Өні первоја поход дырји техника аскіо бостөм вёсна мі зев-на омөла пропагандірујтам, сіјө лозунгсө омөла-на јөзөдам массаыслы. Техніка да техника — горзам сіз ылөсас, а сіјөс популярізірујтөм могыс збылависө нінөм ог вөчөј. Горзөмыд сіјө еща-на, колө өд петкөдлыны, докажітны, убедітны і ставсө тајө колө вөчны асланым производствожас вылыс бостөм конкретнөј примерјас вылын. Колө збылыс петкөдлыны, мыј „реконструктивнөј кадын техника решајтө ставсө“ (Сталин), мыј „техника төдтөг, техникасы аскіо бостөм вёсна төждыстөг — хоҗајственнїкјас пөрөны анекдотө“ — (Сталин).

Мыјсан да кызі бостчыны?

Мед первој, колө Сталинлыс весталөм промышленнїкјас мед первојја конференсіја вылын речсө прабатајтны да сессан војө вылө пуктыны основасө. Міјан сіјөс, кызі колө, өндө-на прорабөтаттөм, сіјөс јіттөм-на производствөкөд. Колө шуны, мыј зев омөла іспользујтам техникадн төдмасөм могыс вспомогателнөј матерјалөн (наглядностөн), кор сіјө-жө вермас сетны зев ыжд өтсөг агитатсіја да пропаганда нубдїгөн. Технікадн төдмасөм куҗа сещөм өтсасы матерјалыс зев уна: „Правда“ газетын сотсіалістїчскөј строїтелство јылыс серпасјас, сіз-жө і мукөд газетјасын да журналјасын. Сесса емөс стаҗајас да заметкајас Снепрострөј, Урало-Кузбак, Ангара-Јенїсеј да мукөд строїтелство јылыс. 4 № „Большевик“ журналыс Рубінштейнлыс статта техникаын перспектївајас“ јылыс. „Спутнїк коммуністаыс“ — Волго-дон да Турксіб јылыс, да с. в. Та куҗа зев уна матерјал

сурас „Хочу все знать“, „Наука да техника“, „Нашї достїженїө“ да мукөд журналјасыс.

Сесса зев уна бур матерјалјас сурас художествоа літератураыс, зев уна примерјас техничскөј пөрабөкјас јылыс, творчскөј героїзм да сотсіалістїчскөј строїтелство јылыс позас корены өнїја художествоа літератураыс.

Тајө ставыс, иллюстратсіја матерјалјасыс кыпөдөны ужалыс јөзлыс уж вылө энтузіазмсө, творчествосө, кодї зев ыжд рол ворсө первојја кадас міјан условїјасын.

Сіз-жө колө іспользујтаны матерјалјас мөдар боксаныс — сещөм матерјал, кодї лөгөдө классөвдј враг вылө — буржујас да кулакјас вылө, најө агентура вылө, кор капіталістїчскөј мїрөвөј кризіс вылыс тыдалө, мыј перепроизводство дырји, буржуазїјалөн вылын техника дырји, рабочөјјасөс пөртїс рабјасө. Буржуазїјалөн техника кыпалөмыс, перепроизводствөыс производствожас вылыс шыбытыс 35 мїллон ужтөм јөзөс, но буржуазїјајасыс секі-жө ыжд средствојас вічө војна кежлө лөсөдчөмө, ужалыс јөзөс шырөм да порабөшчїтөм вылө, мїанлыс строїтелствонымөс орбөдм вылө, важ спетсіалїстјасөс іспользујтөны мїјан производствөјасын вредїтелство вөчөм могыс да с. в. Тајө матерјалјасыс озвермы не кыпөдөны ужалыс јөзөс нөшта јонҗыка вынїштчыны вермөм вёсна. „Большевик“ 1930 во 17-д №-ын Рубінштейлөн статта, промпартїја, да меньшевїкјас јылыс сетөны тајө вопрөс куҗа кушөм колө матерјал.

Техніка јылыс паскыда сорпї нубдөмөн і лоас первојја кадас техника вёсна первојја етапса тышыс.

Мөд етапдн техника бостөм вёсна тыш лөб капіталістїчскөј мїр дінын мїанлыс преїмуществојасө (бурторјасөб)

торжбѡм (выяснѡм), мѡяны възможностяснымѡс, природнѡй богатствѡяснымѡс да с. в. таѡ вопросяс куѡа ѡптѡжѡ суразны быд пѡлѡс матерѡялѡяс сѡбѡжѡ възын инѡм литерѡтураѡяс (Анѡра-Јенѡсеј—Сталѡнѡн ст. да мукѡд), і сѡжѡ економ географѡя матерѡялѡяс, сотсѡялѡстѡческѡй орѡясыѡм да ударнѡчество опытѡяс, ізобрѡтѡтельствѡяснѡ прѡмѡруѡтѡмыс да с. в.

Кѡмѡд етапѡн лѡас мѡян ыжыд стрѡякалыс ітѡгяссѡ вѡдлѡлѡм, пѡятѡлеткаѡс ѡлѡмѡ пѡртѡм ітѡгяс да възѡ вылѡ могяс вѡдлѡлѡм партѡя генѡералнѡй туѡвѡя серѡтѡ, классѡвѡй врагяскѡд да партѡя възыс жежласысѡскѡд тыш нуѡѡм серѡтѡ. Таѡ ставыс вѡјѡдас мѡянѡс, бѡстѡчѡдас асланым прѡпрѡятѡтѡясын прѡмѡфинплан вѡсна тышкаѡмѡ, асланым прѡизвѡдствѡясын технѡка велѡѡмѡ да сѡјѡс аскѡяным бѡстѡмѡ, прѡпрѡятѡтѡясын прѡдуктѡлыс качѡствѡсѡ кыпѡѡмѡ, кѡдѡ і лѡас технѡка вѡсна вермасѡмын ѡлѡѡд етапѡн.

Кыѡі ѡні таѡ ужас завѡѡтѡчныны?

Кѡлѡ таѡ разрезѡн вѡчлыны докларѡяс прѡизвѡдствѡннѡй совѡщѡннѡяс вылын да тѡдѡмѡвны прѡпрѡятѡтѡясемыс тырмыѡмторяссѡ, прѡрывяссѡ, мѡдѡанѡн ужыслыс качѡствѡсѡ, прѡпрѡятѡтѡясас уж орѡнѡзуѡтѡмѡсѡ.

Собрѡннѡ вылын кѡлѡ сетны ужыслы ѡсновнѡй направлѡннѡсѡ—прѡектѡяс: „прѡгулѡскѡд вермасны“, „бракяскѡд вермасны“, „ратсѡнѡлѡзѡтсѡя нуѡѡм вѡсна“ да с. в. Таѡ прѡектѡясыс сетчыѡѡд торѡя цѡхяслы, брѡгадѡяслы да сѡнѡясыннѡн пыѡвѡанжык ѡбусѡѡтчысѡѡ: куѡѡм прѡчѡнаяс вѡлыны прѡрывыслы да кыѡі пѡѡ сѡјѡс бырѡѡнысѡ, кыѡі реорѡнѡзѡтсѡя нуѡѡны, ізучѡтны прѡизвѡдствѡсѡ да с. в. Сѡкѡннѡ тыѡвѡтѡчас, мыѡ кѡлѡ прѡвѡрѡтѡлнѡ вѡчны да кыѡі сѡјѡс вѡчны. Лѡѡѡчысѡѡ кѡнкрѡтнѡй план—прѡграммѡ: уж прѡцѡссѡясѡ наблѡдаѡтѡм, станѡкяс велѡѡм, машѡнѡясыслыс ужѡлѡм куѡа да с. в., а мѡдым сѡјѡ вѡчны, кѡвмас възвыв велѡѡны матерѡялѡясыслыс сѡвѡјствѡясѡсѡ, асѡ станѡксѡ, уж прѡјѡмѡясѡсѡ і сѡ възѡ.

Таѡ ѡснѡва вылын і кѡтыртчысѡѡ торѡя группѡяс, кружѡкяс, торѡя мѡментѡяс да прѡграммѡсѡ ставнѡс велѡѡѡм вылѡ. Брѡгадѡсыс да цѡхясыс шлѡнѡясыс велѡѡѡны куѡѡмкѡ кружѡкясын, школѡясын, таѡ прѡграммѡ

мѡныс вужѡѡчысѡѡ сѡјѡ кружѡкясас да школѡясас. Вѡлѡѡѡгѡс став ужыс тѡпыда ітѡчысѡѡ да прѡверѡтчысѡѡ прѡизвѡдствѡ вывса ужыскѡд. Тѡѡѡм сама велѡѡѡѡмыслѡн мѡгыс лѡѡ: уж вылын кѡвѡлѡфѡкатсѡя кыпѡѡѡм, тѡѡмѡсны мукѡд прѡизвѡдствѡса прѡтѡссѡсѡскѡд, вѡспѡѡятѡны быд уж дѡрѡ бѡра сѡлѡмыс вѡѡѡны, бѡрежнѡя ѡтнѡсѡтѡчныны станѡкяс дѡрѡ, машѡнѡясѡ, нуѡѡны рѡтсѡнѡлѡзѡтѡрскѡй мѡрѡпрѡятѡтѡяс да с. в. Таѡ ставыслы кѡлѡ пуктыны ыжыджык пѡлѡтѡхнѡческѡй базѡ,—велѡѡны орѡнѡзѡтсѡннѡй сѡстѡемѡсѡ, прѡизвѡдствѡясыслыс прѡтѡссѡсѡсѡ, та гѡѡр углѡбѡтны прѡграммѡясѡсѡ, мѡдым велѡѡѡчысѡясылѡн таѡ ѡснѡва вылын кыптѡс інѡтерѡсныс ужѡвнысѡ да ужѡлѡгѡс аѡѡыны аслыныс спѡтсѡлѡзѡтсѡя выдѡвѡятѡѡм мѡгыс. Сѡкѡ пѡѡаснѡн даѡ кѡлѡ кѡтыртѡвны кружѡкяс да группѡяс торѡя спѡтсѡлѡнѡстѡяс куѡа спѡтсѡлѡстѡясѡс гѡтѡвѡтѡм мѡгыс. Кружѡкяссѡ сѡнѡясынжѡ пѡѡас вѡставны, емкѡ сы вылѡ спѡтсѡлѡстѡ велѡѡѡчысѡяс, а абукѡ—кѡтыртѡвны заѡчнѡй курсясын велѡѡѡѡм вылѡ.

Таѡ став ужыс ставнѡс прѡверѡтчысѡѡ да нуѡѡчысѡѡ сотсѡялѡстѡческѡй орѡясыѡмѡн, а матерѡялыс бѡрын ѡформѡтчысѡѡ торѡя угѡлѡкясѡ, кѡѡѡн пѡлѡзуѡтѡчныны кѡтасны опытѡсѡн вѡжласѡм мѡгыс. Сѡјѡ угѡлѡкясас (лѡѡѡ мукѡѡѡлаын) пѡѡѡ паскыда пасѡѡѡны технѡка бѡстѡм вѡсна мукѡѡѡнѡгѡн (вспѡмѡгѡтѡлнѡй формѡн) вермасѡм:

а) Орѡнѡзуѡтѡвлыны аслыс „технѡка рытѡяс“.

б) Вѡчѡвлыны докларѡяс, бѡсѡѡдѡяс торѡя вопросяс куѡа.

в) Сувѡѡѡѡвлыны сѡрнѡяс мѡян да загранѡчѡсѡа технѡкаын вылѡторѡяс лѡѡм куѡа.

г) Вѡчлыны Էкскурѡяяс мукѡд прѡпрѡятѡтѡясѡ.

д) Ізобрѡтѡннѡяс разбѡрѡятѡм да буржык технѡка јылыс ставѡяяс (гѡжѡѡѡяс).

е) Сувѡѡѡѡдлыны технѡка јылыс кѡнѡкарѡѡнѡяс.

Јѡшѡѡ ѡтѡ възпрѡс, кѡѡѡс тѡтѡнѡжѡ кѡвмас разбѡрѡтны, сѡјѡ сы јылыс, а кѡдѡжѡ кѡтас велѡѡѡнысѡ. Унѡмыс гарѡвлѡвлѡѡны сы вылѡ, мыѡ јѡк абу, лѡѡѡ зѡв ѡѡа спѡцѡлѡстѡясыс, кѡѡяс вермѡснысѡкѡ ѡтсѡвны технѡка велѡѡѡн ужын. Та

щом мѡвпјасыс абу вескыд. Тани колѡ іспользујтны став възможностјасѡ да корены петантуј). Тајѡ јѡрмѡингыс ем кујім петантуј: 1) мыј ем іспользујтны спетсіалістјасѡ, 2) школаын велѡдыејасѡ і 3) самостѡјателнѡја некысань отсѡгтѡг велѡдны технїкасѡ нїгајас вылыс топыда производствѡса ужѡ јїтчѡмѡн. Колѡ мед војдѡр бура учїтывајтны инженерјасѡс, технїкјасѡс, квалифітсірованнѡј мастерјасѡс да सदтыны на дїнѡ школаын велѡдыејасѡс (преподавателјасѡс). Тајѡ кык категорїјаа спетсіалїстјасыслѡн ѡтутчѡмыс (једїнствоыс)—спетсіалїст—технїк да спетсіалїст—педагог сетїсны ыжыд възможностјас тајѡ ужсѡ бостчѡдны. Сїјѡ сојузын (ѡтутчѡмын) кутас выработывајтчыны мїјанлы колана кадр, кодї кутас вескѡдлыны, нырнуѡдны технїка велѡдан ужѡн да школыкјасѡс полїтехнїческѡја велѡдѡмѡн. Мѡд-кѡ —колѡ іспользујтны школајасыс преподавателјасѡс · спетсіалїстјасѡс — фізїкјасѡс, јестественнїкјасѡс, хїмїкјасѡс, математїкјасѡс, аграрномјасѡс, економїстјасѡс, обществоведјасѡс да с.в. Којмѡд-кѡ,—абуѡс-кѡ нї спетсіалїст велѡдыејасыс, нї спетсіалїст технїкјасыс,—колѡ іспользујтны лїтература да медым вѡлі кор сурѡ вѡчлывлѡны консултатсіјас производствѡ вывса спетсіалїстјаскѡд лїбѡ кодї ем сїјѡс вѡчны вермыныс, сїѡн лїтература вылыс велѡдѡмѡн зев-жѡ почас котыртны асланым производствѡјас вылыс технїка велѡдѡм.

Мед бѡрти татѡнї-жѡ почѡ кыпѡдны вѡпрос сещѡм органїзатсіјас вѡзын (Обѡно, ОСНХ, Комїлес, ОЗУ), кодјас ескѡ војеннѡј органїзатсіјас мѡз вермїсны сетны ѡтї-кык мортѡн спетсіалїст-їнструкторјасѡс, кодјасѡс ескѡ почїс закрепїтны технїка да полїтехнїзм велѡдан ужѡ, сїјѡ ужјаснас вескѡдлыны.

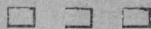
Сїз-жѡ колѡ разрешїтны вѡпрос программа јылыс, кодї зев-на унаѡс смущајтѡ. Колѡ сетны спетсіалїстјасыс программаыслы канвасѡ лѡсѡдны кушѡм нїбуѡ вѡпрос куша производствѡскѡд јїтчѡмѡн, а бѡрын сесса педагогјаскѡд сїјѡс тырмѡз обрабѡтајтны щѡщ і метѡдїка боксань: зїкѡзсѡ прорабѡтывајтчысѡс метѡдїческѡј органїасын (кабїнетын, метбјуроын).

Пожѡланныѡјас: спетсіалїстјаскѡд ужа лѡм куша, најѡс тајѡ ужѡ кыскѡм куша колѡ пуктыны ыжыджык выїманнѡ.

Метѡдїческѡј органїасыс колѡ зїкѡз матыстчыны тајѡ вѡпрос дїнѡ,—вескѡдлыны технїка бостѡм понда мунан тышнас. Хожајственнѡј органїзатсіјасыслы збылыс колѡ бергѡдчыны производствѡлань банѡн, технїкалань банѡн.

Парторганїзатсіјасыслѡн колѡ востыны чорыд тыш технїка ас кїѡ бостѡмын ѡпportunїстїческѡј настроеннѡјас вылѡ, ѡбјектївнѡј прїчїнајасѡ ыстысыјас вылѡ, ѡдѡдны поход технїка ас кїѡ бостѡм мѡгыс.

Паскыджыка пуктыны тајѡ ужын ѡпытјасѡн вѡжласѡм.

Вылөжык кыпöдам култестафета знамја

Култестафета ем медвылыс шупöд култпоход нуöдöмын. Тажö култура течана ужын вьл формасö кыпöдöсны ужалыс jöз асныс, медвоз сijö пондöс нуöдчыны Мòскуаын. Көнi бурлуныс култестафеталөн, кызi уж нуöдан формалөн да методлөн? Сенi, мыj култестафета должен нуöдчыны непосредственнö партија вескöдлөм улын. Култестафета лөо медса гiбкöj формаөн, кодöс позö лöсöдны меставывса условijöяс сертi. Сijö кыпöдö ужалыс массалыс култура вöсна тыш. Сijö вежö важ шогмытöм, кабинетнöj, култура течана ужөн вескöдлөм. Култестафетаөн вескöдлан штабяс, ем массаөн чужтöм боевöj органяс тыш нуöдöмын културнöj револүтсija вöсна. Сijö сесса, нуöдчысö öтi (jедiнöj) план сертi: културнöj выняс исползуйтöмын, сiз-жö i вöм рöскодуйтöмын. Медса бурлуныс култестафеталөн лөо сенi, мыj сijö ас возас сувтöдö зев конкретнöj могяс да култура ужын пöртö олöмö: ударничество, сотсord-жысöм да воча планяс. Култестафета сесса ем мед прöстöj, медса чоткöj форма да метод култпоход нуöдöмын.

Колан во ар мiан областын сiз-жö вöли вужöдöма култура ужсö култестафета релсы вылö. Котырталöма вöли штабяс, вербуйтöма култармежечясöс, iндöма маршрутяс, обжавитöма старт. Вьл уж бөрдö бөсöдiсны бытöкөн зев зiлпырыс, но... финiшö егö воöj. Кор кутiм артавы итөгяс, тыдовтчiсны сещöм гырыс тырмытöмторяс, нелучкijас: организационнöj перестроjitчöмөн абу нуöдöма понöз; култестафетаөн вескöдлан штабяс котыртöма сöмын областын (областнöj) да районясын. Заводжасын, сiктжасын да учреждениöжас бердын некушöм култестафета штабяс абу. Култестафета штабяскöд ортчөн öнöз-на олöны мукöд пöлöс штаб-

яс: пемыдлуи бырöдан, всеобуч нуöдан, дошкольнöj да мукöд. Мöда-мöдкöд налөн некушöм jitчöм абу, ужалöны кодi мыj кужö. А быд штаблөн jöзыс, сijö-жö öтi пöлöс! Областнöj, сiз-жö i районнöj култестафетаөн вескöдлан штабяс ез кужны лоны массаыслы нырнуöдысясөн. Планжасыс кушöма ни ез лö пöртöма олöмö—наjö кызсö нуöдчiсны важ формаясөн да методжасөн. Вьл уна вöли вербуйтöма култармежечясöс, но накöд организованиöжа некушöм уж ез нуöдчы i öни некод оз тöд, емöс абу-нин наjö. Некушöм контроль (постжас), отчетжас сетöм, дисциплина, тöждысöм (тревогажас) нинöмтор ез вöв. Сiз-жö вывтi жеба нуöдчiс ударничество да орджысöм.

Партиjnöj ячежакяс ез боссыны таjö колана ужнас вескöдлыны. Тани нöшта тыдовтчö, мыj партиjnöj организациажас оз тырмымөн донжавны културнöjужсö. Наjö оз гөгөрвоны öтитор, мыj културнöj да массöвöj уж бура пуктытөг он вермы пöртны олöмö гырыс хожаjствениöj да политическöj могяс. Бостам көт сещöм факт, көни бура вöли пуктöма партпросвещениö, сенi бура мунiс вөрлөзöм (Лөкчим, Грива, Керчемја, Пöдфелнöj). А öни мыj мiан меставылын керсö. Районжасын jöзöс велöдан жүкöджас абу колöмаöс весиг öтi инспекторöс (Сыктывдин, Устывым). Сiктжасын избачжас оз култура уж нуöдны, а сiз-жö вөр лөзöны. Сijö петкöдлö мiанлыс ужавны кужтöм да матыс аджöм. Медым öдjөнжык бырöдны прорыв—сувтöдам инспекторöс, учителöс, избачöс да мукöд културнöj ужалысöс вөрö jöзöс ыстыны дебатскежавны, лöб вөрлөзöмнас вескöдлыны, а jöз кост жүгöдчан уж бокö! I тащöм торжыс уналаын вöчöс некушöм мера тöдтөг. Вот сенi i ем став омöлыс, кодi оз лөз колана öджасөн нуöдны култура

кыпдана ужсө, медем чожпырыгжык выполнитны мукд могжасө.

Ташом ногон практика вылын ужаломлы колд пуктыны пом. Бостны төд-вылө партијалыг культура револютсия жылыг шүөмјасө да коді оз кут сіјөс выполнајтны мыждыны, кыці оппортунистјасөс, кыці партија директивајас пыдди пуктытөмыс.

Ташом ногон культурнөј ужитө нуөдөмлы зев рад кулак да поп, мыј најө ассыныс „культурнөј“ фелөјасө буржыка вермасны справитны. Оз ков вунөдны, мыј культурнөј фронт ем политическөј фронт, көні мунө чорыда классөвөј тыш да сіз-жө быд прорыв тајө фронт вылын кулак зилө исползујтны мијанлы паныд.

Оні ми вујим култестафета нуөдөмын мөд этап вылө. Могјас вывти гырыгө; кылөдчөмын, большевик ногон мөд тувсов гөра-көза нуөдөмын, пемыдлун, 10 во Комі областлы тыран лун кезлө, бырөдөмын, всеобучлыг качествөсө кыпдөдөмын, политикаө да техникаө велөдчөмын, кадрјасөс дорөмын да дошкольнөј уж паскөдөмын. Ташом маршрутјас индөма. Мыјө колд пырыстөм пыр-жө боссыны вөчны, медем финиш бердө, кодөс индөма 10 во Комі областлы тыран лун, воны вермөмөн?

Једінөј планјас быд маршрут куза вөчөма да леэдма меставылө. Конкретнөј могјас сені индөма.

Најөс олөмө пөртөм вөсна өні колд мобилизујтны став вын да боевөја укөдчыны наступајтны. Тревога вөлі објавитөма став маршрутјас кузаыс, медем пырыстөм-пыр култестафета нуөдөмын, партија а вескөдлөм улын вөчны решителнөј перелом.

Медвоз колд сбылыг вылө став культ-походн вескөдлөм өтлаавны култестафета једінөј штабјасын, кодјасөс колд щөц котыртны быд өиктын, заводын да ыжыд учрежденьөын. Мукд пөлөс штабјас бырөдны. Сы вөсна култестафета штабјас составө колд кыскыны став маршрутјасын журнуөдыгјасөс, культура уж нуөдыс организатсияјасань представителјасөс да култармејечјасөс. Кыпдны став культурнөј вынсө да став массөс. Паскыда нуөдны агитатсия култестафета воын сулалан могјас жылыс. Быд маршрут куза нуөдны култармејечјасөс вербујтөм да најөс пјавилетка понастөз

закрепитөм. Култармејечјаскөд пуктыны өтырышја уж, өлотјас да совещаньө-јас вөчалөмөн, көні нуөдны сорныјас, мыј вөчөма да мыј воэө колд вөчны. Кыпдны култармејечјас костын өист-сиплына да ответственност, өти-кө на костын уж нуөдөмөн, мөд-кө на вылө контрол (постјас) лөсөдөмөн. Сы вөсна штабјаслы колд индавын торја јөзөс (велөдчыгјасөс, комсомолчјасөс, пионер-јасөс) кодјас кутасны контролирујтны заданьөјас выполнајтөм. Постөвөјјас должөндө штабјасөс јуөртавын (сигнал-јас сетавны) быд ыелучкитор жылыс, медем најөс тревога кыпдөдөмөн пырыстөм пыр бырөдны.

Паскөдны өиктјас кост, култармејеч-јас кост ордјысөм, ударничество да во-ча планјас выдвигајтөм. Лөсөдавны сы могыс рајонјасын кыгс-кјіө вужана гөрд знамајас, өиктјасын гөрд да сөдө пөвјас. Боставны воын муныс өиктјаслы общественнөј буксир вылө колтчыс өикт-јасөс. Медем боевөја да ударнөја нуөдны култестафета, колд бура пуктыны отчетјас (сводкајас) сетөм, кодөс вөч-төг ыекыз он вермы колана ног вескөдлыны движеньөнас.

Став учрежденьөсө і быд организатсияөс, кодјас нуөдны культурнөј уж, колд јитны (вклучитны) култестафетаө. Практически сіјө вөчсө сіз: најө ас ви-кузаыс ужалөны једінөј план подув вы-лын, култестафета штабјасань заданьө-јас сетөм серти, да щөц участвујтөны култестафета штабјасас шленјас пыдди, лөбө ыештатнөј инструкторјас пыдди. Култестафетаө колд кыскыны сіз-жө хочајственнөј учрежденьөјасөс, кодјас вермасны отсавны өбөмөн: школајасын пөс сојан лөсөдны, политехнизм нуөдны, чельд јаслијас да плөщадкајас обору-дудјтны да с. в.

Ыжыд отсөг култестафета нуөдны вермас сетны шефство. Но шефство сбылыг вылө, а ые кабала вывса шеф-ство, кодөс нуөдөны Сыктывкарса уч-режденьөјас. Кујим вагонтыр көсјысөны да ыинөм оз вөчны.

Култестафетаны мијан лөбө вермөм, кор бостам сбылыг большевистскөј өдјас, да лөчөдлытөг кутам нуөдны сіјө выын финишө—10 во Комі областлы тыран лун кезлө вотөз.

Стагъаыслөн ыждаыс оз леэ јона та вылө сувтлыныс, сы вөсна ковмас ва-јөдны тани сөмын гырыгжык моментјас.

Медвоз, кушдм программајас серті кутасны ужавны 5 во велөдана школајас-лөн торја группајас, мөд вариантсө притөмөн? Тыдалө, мыј тавоса 4 группаыс кутас помавны важ программа сертыс, школасө помалас 4 воһн. Сіјөс кутны нөшта 1 во да повторитны важ программа сөб, өдвакө педагогика боксаһ лөб коланаһн. Сің-жө, 31-32 велөдан воса пер-вој, мөд да којмөд группајас кутасны ужавны 5 воса программа серті. Налөн ыжыд повтореннөјас оз ло сывөсна, мыј 3-д да 4-д велөдан воса программајасныс кушдм сурө јукөдјас лөб вужөдөма младшөј группајас программајасө. Сөкыңжык лөб 3-өд группакөд (4 группакөд мөдво). Кутас-ө сіјө помавны 4 воһн, ілі 5 воһн? Міјан ногөн буржык лөб сіјөс вужөдны сің-жө 5 воса программа вылө сы вөсна, мыј 4-өд группаыслөн темајасыс зев өккыдөс і өдвакө почас бұра најөс прора-ботајтны өтө воһн.

Мөд, колө оз вежытөг өніја 4 воса программаыслөн ыжтыс (объемыс), ілі сіјө өтө группа содтөмнас лөб ыжыджык?

Программаыслы ыждыны колө оз сөмын сы вөсна, мыј восөб нөшта 5-өд груп-па, ыждыны колө бытөб і сы вөсна, мыј школајас вужөны дорыв велөдан во вы-лө, кор велөдчан кадыс содө. Но тајө вопросөб решитөгөн оз ков вуһөдны сіјө помкајасөб (прічинајасөб), кодјас щөктөны вужыны 5 во велөдана школа вылө (ка-чество кыпөдөм, кык кыв велөдөм, натеі-ональнөј велөдан література тырмытөм да с. в.). Нөшта колө индыны сецөм мо-мент вылө, мыј программајасө кутас пыр-ны меставывса материал, вылө темајас, прімернө вөрлежөм јылыс, скөт вөдөтөм јылыс да с. в. Сы вөсна ыждаыс про-граммајасыслөн і сің содас. Сы кыңзі гөж-ға школалөн ужыс оз ло формальнөј на-выкјас да төдөмјас велөдны. Сылөн ужыс

секі лөб, нуөдны практичөскөј да обще-ственнөј уж колхозын да өіктын. Нуөдны уж чөладјас костын, кодјасөб некытчө абу котыртөма да школыкјаслыс прөст пөрасө (досугсө) організујтны. Теоріјасө колө велөдны јонжыка төвса кадын, а гөжөмын јонжыка зільны участвуйтны про-изводственнөј өлөмын. Сы вөсна програм-масыслөн ыждаыс (объемыс) колө веж-ытөг, сөмын сетчө лөб содтөма места-вывса материал. Торјөн сулалө вопрос роч кыв велөдөм јылыс. Онөз вөлі сор-нытан роч кывјас нуөдчысө мөд во ве-лөдчан шөрсаныс кымын. Секі, кор лөб востөма 5-өд группа, кор школаө кутас-ны пырны посныдөк арлыда чөлад, бур-жык лөб сорнытан роч кывсө нуөдны 3-өд велөдчан во заводөтөмсаһ.

Јона колана мөг, определајтны I-ја группалыс типсө. Сылөн прінтсіпјасыс колө лоны сецөм-жө, кушдм і начальнөј школалөн структураыс. Сылөн ужыс мед вөлі органіческі јітчө ставшөласа ужыс-көд. А лунса ужыслөн пөрадокыс, фор-мајасыс—матыөмөны дошкольнөј учре-дөннөјјасса старшөј группајасө (нолевөј группаө). Тазікөн кокнөд лөб чөладлы вужны детсадеаһ школаө.

Тајө статғаын уна вопрос ез ло кы-пөдөма сы вөсна, мыј ставаас сөсөа местаыс абу. Но быдөнлы-нын лөб гөгөр-воана сіјөтор, мыј 5 во велөдана стрөк вылө школајасөб вужөдөгөн да програм-мајас вөдлалөгөн медыжыд проблемаөһ лөб лептыны школајас ужыс качествомсө, сецөм качеством, кушдм колө соціалызм стрөітыс вылө мортлы. Мед сіјө четкөја күтөс гөгөрвоны хөзәјство да култура течана мөгјасөб, мед сы вылө күтөс пук-тыны асыс став вынсө, төдөмсө да реј шөтелнөја күтөс нуөдны тыш классөвө-вракөд, кодө зіль өрөдны соціалызм стрө-ітөм.

Н. МАЛЫШЕВ

5 во велодана школа вылө вужом

Массөвөй школа, коді асөыс ужсө ну-бдө выль условіөјасын, кор өдјө паскалө сөтсіализм да јөемө ськөд щөщ клас-сөвөй тыш, пунктө ас војас сещөм мог-јас: местаывса проізвођство подув вы-лын політехнізірујтны школа, кыпөдны челафлыс обществөнөј уж, органически јітны школасө-олөмыскөд, теоріјасө—практикакөд, вужны уж нуөдөмын выль формајас да методјас вылө (сөтсіалисти-ческөј ордіјасөмө, ударничествө, про-јекта методө) да с. в.

Тажө став могјасыс решајтөны өтї проблема—быдмыс поколеньөс велөд-ны коммунизмө. Сіјө проблемаыс опре-делајтө чужөм бансө сөветскөј шко-лалыс.

Медыжыд могөн, коді определітө школајаслыс став ужсө лоө, колана кадрјасөс да сөтсіализм течана фронт вылын тыш нуөдөыјасөс дорөм. Сіјө боксаң і колө міјанлы обсудітны 5 во велөдана школа вылө вужөм јылыс Ко-мі областын.

Тажө вужөмыслөн колана луныс зөв-нн тыдалана, мыјјона оз і ков сувтлы-ны. Индам меда гырыс помкајас (прічи-најас) вылас, кодјас щөктөны тајө мог-сө быль пөртны олөмө. Медаа ыжыд помкаыс лоө, лептыны велөдчысјаслыс, төдлуисө, кодјас петөны 1-өј щупөда шко-лаыс—качествөсө, медем најө-кутісны вермасны өніја кадса могјас вөсна (вежны техніческөј і сөтсіалинөј чужөм бансө сіктас овмөслыс да промышленностлыс выль научно-проізвођственнөј подув вы-лын).

Ас сікаса условіөјасыс школајас уж-лөн міјан областын—кык кыв велөдөм: комі да рөч, натсіональнөј велөдана література да велөдана посөбіөјас тыр-мытөм, сіз-жө щөктөны өновтчытөг вуж-ны 5 во велөдана школа вылө. Тајө помкајасыс, сөрт, оз лоны определајуш-щөјөн, но кызі најө емөс, щөщ лоө лы-дө бытны. Коланаөн тајө могыс

(5 во велөдана школа вылө вужө-мыс) лоө і сы вөсна, мыј сіјө паскөдө став челафөс обј:жітана велөдөм; выль комплектјас востөм јөна содтас велөдчысјаслыс лыдсө. *)

Тажө могөс решітөмыс јітчө мукөд ор-ганізатсіоннөј, пөдологіческөј да пөда-гогіческөј вопрөсјаскөд. Сіккө механи-ческөја та діно бөстөм вермас вөјөдны гырыс прінсіпіальнөј өшыбкајасө. Сы вөс-на, медем жужыда да быд боксаң тајө могсө лоис гөгөрвоөма, колө кыскыны сіјөс обсудітны став велөдыс, (учітел-скөј) массасө да обществөннөј актівсө.

Мыјүн мевоз мі паныдасам тајө воп-россө сувтөдөмын? Міјан ногөн, первојја пунктөн, кодөс ковмас обсудітны лоө—кущөм арөссаң бөстны 5-леткаө, 7-саң, ілі 8 арөссаң? Мөд ногөн-кө, выль ком-плектјассө воставны „вылысаң“, ілі „улысаң“? Кущөм варіант тајөјас піјыс бөстам, сещөм ногөн і воөз вопрөсыс лоө решітөма. Сөглаөітчам-кө сіјөн, мыј школаө бөставны 8 арөссаң, ілі 5-өд вөсө содтыны „вылысаң“, то секі міјан со мыј артмас: велөдчыс поналас шко-ласө 13 арөсөн, а ШКМ-ө да ФЗС-ө бөставны шуөма 12 арөссаң. Сіккө ков-мас отступітны өтї воөн сіјө арлыда нормасыс, кодөс бөстөма міјан јө зөс велөдан сістөмаөн. Но за то секі лөбіны буржык резултатјас сы вөсна, мыј сдјө арлыднас челафыс јонжыка велөдөны та лоө ыжыджык педагогіческөј ефек-т. Сіккө 1-ја щупөда велөдан програм-мыс мінімүмсө ковмас содтыны, ыж-дөдны, да щөщ сы серті вежны ШКМ і ФЗСУ-лыс программајаснысө.

Мөд варіантсө-кө прімітам, артмас та-зі: велөдчыс, кор сіјө школаө пырас 7 арөсын, поналас школасө 12 арөсын. Арлыднас торјалөмыс 1-ја щупөда шко-лаыслөн ШКМ-өд, лібө мөд ногөн-кө ШКМ-ө, ФЗС-ө өтї воөн пырөмыс

*) 1931-32 велөдан во көжлө шуөма востыны област паста 74 выль комплект.

сормбм оз-нн ло. Тақинад ёти во-
ён воўжык челаф лоёны бостмабс
школаён педагогическёй воздејствиё улё,
код пыр ми нубдам коммунистическёй да
правильнёй физическёй воспитанёё. Воў-
жык челафёс бостам семја влијанёё
улые, кодi щёкыда-на торјалё школаса
воспитательнёй могјаскёд. Тајё ставыс
јона бур i колана, кор мијан нёшта омё-
ла-на паскёдбма дошколнёй учреждён-
нёјас.

Мёд боксаё-кё, челафёс поўны кутас
вескыда фетскёй садсаё вужёдны шко-
лаё. Важён челафјасёс дошколнёй уч-
реждённёјас поналём бёрын, кор налы
тырё 7 арёс, школаас пырёмёз, кор тырё
8 арёс, ковмылас вёли најёс лышнёй во
колёдлыны фетскёй садјасё, кодјасёс јона
бы, перегручiтiс, лёбё недыр најё зiкёз
петалёны педагогическёй воздејствиё улые.

Сiзкё первојја дорёс мёд вариантыс
лоё буржык сы вёсна, мыј јёз велёдан
сiстемаслён медвоўча звенојасас колё
јединство, но тајё ферт оз-на решајт, код
вариантёо примiтны.

Сесеа 8 да 7 арёса челафёс боставны
ёти группаё илi буржык лоё налы группа-
јасёс воставны торјён? Тајё вопрос куча ба-
ра-жё ем кымынкё вариант куча, ёти вариант
куча 7 арёсајасё да 8 арёсајасё колё бос-
тавыны торјён, 8 арёсајаслы паралельнёй
группајас восталёмён. Ферт педагогика бок-
саё-кё тајё мед вескы лоё, кычi быд арлы-
далён ем аслыса сама педологическёй о-
собенност. Но сiјё јортјас, кодјас сётiсны тајё
вариантёо, колёны 8 арёсајаслы 4 воеа
велёдан строк, мед ез најё сормыны ШКМ-ё
да ФЗС-ё пырны. 8 арёсајаслы најё оз
вужёдны школасё 5 во велёдана про-
грамма вылё, а вужёдёны сёмын 7 арёса-
јаслы. Мотивујiтёны најё тајёторёо сiјён,
мыј колё-пё ёдзёдны кадрјасёс дорём,
но најё ногён-кё вёчны, качествос 1-ја
щупёда школасыс петнёјасылён чiнас.
Тајё ёкыдторёс бытёёкён позас петны
сiз, мыј i 8 арёсајасыслы вёчан 5 воеа ве-
лёдан курс, но секи бара лоё бёрынчёма
ёти воён ШКМ-ё пырны арлыда норма-
ыс—12 арёсые. Сiз-жё лоё лыдёныны 8
арёсајасыслы паралельнёй группајастё вое-
талiгён i ушiтёлјас тырмытёмнад, кодјас
мијан лыдпас зев-на уна оз суўзыны.

Мукёд јортјас предлагајiтёны тајё про-
ектёо iчётика вежыштны: 8 арёса челаф-
ёс боставны велёдан во заводiтчiгас сен-

табын, а 7 арёсајасё велёдан во шёрас
јанварын, мед лёёёдны 1-ја щупёда шко-
лајаслыс воеа плансё ШКМ-са семестро-
вёй сiстема сертi. Секи 8 арёсајасё шко-
ласыс лезны бурёщ 4 во мытёи, а 7 арёса-
јасёо первојја бостёмсё 4¹/₂ во мытёи, а мёд
бостёмсё-нн 5 во мытёи.

Воўё проектёслён колё ставыс важыс,
мыј вёли гiжёма сы јылыс вылынжык.
Тајё проектёо iчётика вежёмыслён бур-
луныс кыпёдё ёёкыдторјас программајас
боксаё: школалы ковмас ёти кадён ужёо
нубдны кујим программа сертi (31-32 ве-
лёдан воын).

Мёд вариант куча, школаё боставны
ёти группаё 8 i 7 арёса челафёс 5 воеа
велёдан строкён. Тақiкён первојја про-
ектыслён тырмытёмторјасыс бырёны, но
секи группаыслён составыс оз ло ёткёд-
арлыдаа. Тајё торјыс он вермы пышјыны,
но сiјё бара позё iчётика бурмёдны сiзi-
кён, мыј челафёс боставны не 7 арёсаё,
а 7¹/₂ i 8 арёсаё.

Мыј ёти во нужалё 1-ја щупёда шко-
лајасыс лезалём (кор вуўжам 5 во велё-
дёмё да сы вёсна огё вермё сётны во
ШКМ-ё пырыејасёс, тајё ёкыдторјыс
ыжид прорыв оз вёч. Мёд во iндёма ву-
жёдны 5 во велёдёмё сёмын 20-25 прё-
цент став шксла лыдёсы (оз ло лезёма
мёдво сiзкё 20-25 пр. став помалыс пи-
еыс). Дай гырыежык (повышеннёй) шко-
лајасыс оз-на вермыны став 1-ја щупёда
школајас помалысёо бостны.*)

Мёд ыжид вопрос, кодi јiтчё 5 во
велёдёмё школајаслён вужёмкёд програм-
мајас лёёёдём, куўчём бы вариант егё прi-
митёй. Сiјё могыс, кодi требујiтё ёдјё раз-
решiтём, сулалё педагогическёй коллек-
тив да общественност возын. Тајё могыс
лён коланлуныс абу сёмын сенi, мыј
школалён воеёо сётёд 5-ёд группа, но
сiјё колана i локализатсiја (места вылё
приспособiтан) да школа комiёдан прин-
тсiпјас боксаё. Сытёг он вермы бура ну-
ёдны полiтехнизатсiја, развiвiштны че-
лафлыс общественнёй уж, провёта сiсте-
ма да с.в. Он вермы сытёг сётны школајаслы
четкёй сотсiально-производственнёй уста-
новкајас ужавны меставывса условјёјасын.

*) 1923-30 воын ШКМ-ё да ФЗС-ё вёли бостёма
сёмын 47% став школајас помалыс пиёсыс. Ферт,
гырыс школајаслён сётыс кутас быдмыны, но
вајёдём лыдпасјасыс оз-на вiстав, мыј вермас ло-
ны гырыс прорывјас.

Статтамыслон ыждаыс оз лез жона та былө сувтлыныс, сы вöсна ковмас вайöдны тани сöмынгырыежык моментјас. Медвocz, куцöм программајас еерти кутасны ужавны 5 во велöдана школајаслөн торја группаяс, мöд вариантöб примитöмон? Тыдалö, мыј тавова 4 группаныс кутас помавны важ программа сертёыс, школасö помалас 4 воён. Сіјöс кутны нöшта 1 во да повторитны важ программасö, öдвакö педагогика боксаы лоö коланаён. Сің-жö, 31-32 велöдан вова первой, мод да кой-мöд группаяс кутасны ужавны 5 вова программа серти. Налөн ыжыд повторенöбјас оз ло сы вöсна, мыј 3-öд да 4-öд велöдан вова программајасыс куцöм еурö жүкöдјас лоö вужöдöма младшöј группаяс программајасö. Сöкыдзык лоö 3-öд группакöд (4 группакöд мöд во). Кутас-ö сіјö помавны 4 воён, ілі 5 воён? Міјан ногөн буржык лоö сіјöс вужöдны сіңжö 5 вова программа былö сы вöсна, мыј 4-öд группаныслөн темајасыс зев сöкыдöс і öдвакö почас бура најöс проработатны öти воён.

Мöд, колö оз вежытöг öнїја 4 вова программамыслөн ыжтаыс (объемыс), ілі сіјö öти группа содтöмнас лоö ыжыдзык?

Программамыслы ыждыны колö сöмын сы вöсна, мыј вöсöб нöшта 5-öд группа, а ыждыны колö бытöб і сы вöсна, мыј школајас вужöдны дорвыв велöдан во былö, кор велöдчан кадыс содö. Но тајö вöпросö решитігөн оз ков вунöдны сіјö номкајасö (прічинајасö), кодјас цöктöны вужны 5 во велöдана школа былö (качество кыпöдöм, кык кыв велöдöм, на-тсiональнöј велöдан література тырмытöм да с. в.). Нöшта колö индыны сөщöм момент былö, мыј программајасö кутас пырны меставывса материал, былö темајас, примернö вөрлезöм јылыс, скöт вöдitöм јылыс да с. в. Сы вöсна ыждаыс программајасыслөн і сің содас. Сы вынчі гож-

са школалөн ужыс оз ло формальнöј навыкјас да тöдöмјас велöдны. Сылөн ужыс секі лоö, нуöдны практическöј да общественнöј уж колхозын да сiктын. Нуöдны уж челафјас костын, кодјасöс некытö абу котыртöма да школныкјасыс прöст пöрасö (догусöб) организујтны. Теоріјасö колö велöдны јонжыка тöвөа кадын, а гожöмын јонжыка зiлны участвуйтны производственнöј оломын. Сы вöсна программајасыслөн ыждаыс (объемыс) колö вежытöг, сöмын сетчö лоö содтöма меставывса материал. Торјөн сулалö вöпрос роч кыв велöдöм јылыс. Öнöз вöлі сорнитан роч кывјыс нуöдчыö мöд во велöдчан шöрөаныс кымын. Секі, кор лоö востöма 5-öд группа, кор школаö кутасны пырны посныдiк арлыда челаф, буржык лоö сорнитан роч кывсö нуöдны 3-öд велöдчан во заводitöмсаы.

Жона колана мог, определитны I-ја группалыс өпсö. Сылөн принтсiпјасыс колö лоны сөщöм-жö куцöм і началнöј школалөн структураыс. Сылөн ужыс мед вöлі органическi јитчö став школаса ужыс-кöд. А лунса ужыслөн пöрадокыс, формајасыс—матыөмöны дошкольнöј учрежденинöбјасса старшöј группаясö (нольвöј группаö). Таçикөн кокныд лоö челафлы вужны детсадваы школаö.

Тајö статтамын уна вöпрос ез ло кыпöдöма сы вöсна, мыј статтаас сөсса мөстаыс абу. Но быдöнлы-нын лоö гөгөрвөана сіјöтор, мыј 5 во велöдана строк былö школајасöс вужöдitöн да программајас видлалігөн медыжыд проблемаён лоö лептыны школајас ужлыс качествомö, сөщöм качество, куцöм колö социализм стрöитыс был мортлы. Мед сіјö чоткöја кутіс гөгөрвөоны көзайство да култура течана могјасö, мед сы былö кутіс пуктыны асыс став вынсö, тöдöмсö да решителнöја кутіс нуöдны тыш классöвöј врагкöд, кодi зiлö социализм стрöитöм.

Первојја итогјас

Кожмод толыг-нин колі Совпартшколалон первојја курсын политехнизм да метод пројектаб вуждмлы. Та јылыг, сјз-жб і СШШ-лыг ужсб ставнас перестроитом јылыг вбли гижома колан №-а „Култура фронт“ журналб. Оні сетам выл система ужалыг первојја итогјасб, медым став опытјасбб учытвајтбмбн, ужсб гбгбрббк артыштбмбн муніг моз-жб вермим бырбдны став тырмытбмторјасбб.

Первој-кб, мыј колб пасјыштны, сјбб став велбдчыгјаслбн да велбдчыгјасылбп тајб выл система ужсб пыбдб пунктбм, прызнајтбм. Најб адббны кадрјасбб дорбмын та ногса ужылыг выгбдногсбб.

1. Выл системаа ужыг кыпбдбс велбдчыгјаслыг инітсјатывасбб, быд уж вылын ас сајаныг ответственност кутбм да с. в.

2. Став ужсб бтувтис да пбртис масбббвбјб.

3. Школа пыцца быд чвенолыг ловчбдбс ужсб.

4. Быд уж вылб сувтбдбс точнбј учот.

5. Школасаы общественнбј да практическбј уж нубббмлы сувтбдбс плановост, јитис најбс мбда-мбдныскббд.

6. Органическј јитис теорјасбб практикакбб, сетис налы мбда-мбдыскббд топыд јитбд да непрерывност.

7. Тбдчымбнја кыпбдбб ужлыг качествосбб.

8. Ужык резултатјас пондбс сетны местајас вывса організатсјјајаслы хожајствено-политическбј мојјас олбмб нубдбгбн отсббг сетбмын.

9. Курсантјасбб петкбдбб масса пбвсбб, неосредственнбја јитб соцсјалистическбј строителство ужбб, закалајтбб классбвбј тышбб, партја генералнбј вјз вбсна вермасббб да с. в.

Мыјјас мјјан вбчбма-нын тајб выл системаа ужсб лбсбдбм ббрын?

А. Места вылын школаын

1. Вбрзаготовкa вылын.*)

а) Курсантјас, производствбјас вылын збылавыв ужалбмбн, практическј тбдмасисны ужалан протсессјаснас, брбгбднбј методјаснас, теоритическбј тбданлуныгсбб вынебдбсны практика вылын. Леспромхозлы вбчисны 1000 кубометра гбгбр вбр, 1503 метра ув весалисны катшщб местајас, 1510 балкы волсалисны јі туј вылб, трілујтисны да кыкисны 387 кер. Ставсбб ужалисны 409 морталун.

б) Курсантјас тбдмасисны вбрлечанын југбббдчан уж нубдан, политико-проективелнбјуж нубдан условјбјасбн. Вбрлечанынса баракјасын вбчлісны докладјас 32-ыг да беседаяс 39-ыг. Вбрлечыгјасбб тбдмбдбсны партја да правителство сјездјаслыг решенббјасбн, международнбј положенббн да јостисны налыг внімачнббсбб советскбј странабс капиталстјас убкбдчбмыг вбзбм вылб. Вбрлечыгјасбб ббстчбдбсны бнја хожајствено-политическбј мојјасбб олбмб пбртбм вылб, вбрлечан программа тыртбмб, кулакјаскбб да најб агентјаскббд тышкасббмб. Вбрлечыгјас пбвсын јона ббстчалисны соцсјалистическбј орфјасббмб да ударничествобб.

в) Сувтбдблісны худбжественнбј постановкајас 3-ыг, лбзисны кык № стбнбб бшбдан гачета, лбсбдбсны кык ужлыг план меставывса організатсјјајаслы. Сјзбн аслыныг воаб вылб ужавны ббстисны навыкјас да сетисны отсббг массасылы.

Тајб став ужсб нубббмеаы сетчбсын вбрлечыгјаслбн содбс лунса ужалан норманыг да участкас содбс ужалан бдылбн (темпыслбн) % лыдыг, мыј і сувтбдбчыгбб вблі могбн пројектас.

2. Вбрнблитан заводын

а) Лесзаводса парт. јачејкаын секретарлыг доклад кывзбмбн, сетыг ужсб брбгбдајасбн обслбдујтбмбн да екскур-

* Вбзббд пројектыслыг могсбб да сы сетббуж кбтыртбмбс 3 № „Култура фронт“ журналыг.

сїяјас вѳчавлѳмѳн курсантјас тѳдмасїс-ны сетчѳс общѳј положеннѳнас.

б) Производствотоуслыс быд вїктеа ужалан прѳтессїјассѳ набљудајтѳмѳн да производствотоас практическї ужалѳмѳн-курсантјас тѳдмасїсны производственнѳј прѳтессїјаснас.

в) Производство вылас непосредственнѳја ужалѳмѳн (ужалїсны 1000 час, быд морт вылѳ 1-2 лунѳн) дѳрїїсны вѳрпїлїтан завѳдсѳсѳ ужалыс јѳз вын тырмытѳм вѳсна прорыв лѳбмыс. Тајѳ ужалан час лыдас оз-на пыр субботнїкјасѳн ужалѳм. Субботнїкјасѳн ужалѳмыс бѳстѳ сымында кымын час гѳгѳр-жѳ. Курсантјас тајѳ показателнѳј ужнас кыпѳдїсны сетчѳсса ужалысјаслыс ужалан ѳдсѳ (производїтелностѳс).

г) Уж выланыс воан ладсѳ прѳверїтѳмѳн да ужалысјас пѳвсас разјаснїтелнѳј уж нудѳдѳмѳн налѳн чїнїс уж вылѳ сормѳм, прогулјас; бѳстѳѳдѳма уж вылѳ бѳрын кысыс 2-№ ордїысыс брїгадаѳс; сѳцїалїстїческѳј ордїысѳм вылѳ лѳї цехјас костын вѳчѳма договорјас, сѳдїс ударнїкјаслѳн да производствѳ закрѳпїтчысјаслѳн лыдыс.

е) Лѳї бѳстѳѳдѳма добровольнѳј ѳрганїзатсїјаслыс ужсѳ, кыскѳма сетчѳ 40 мортѳс. Нїгајас разѳдѳма 20 шайт дѳн. Лѳз сысѳ стѳнѳ ѳшѳдан гаѳета. Курсантјас велѳдѳны неграмотнѳјјассѳс, лїкпунктјасѳс кыскѳны вылѳ велѳдчыс јѳзѳс (13 м.). Баракјасын да цехјасын пѳштї быд лун нудѳдѳны беседајас медеа злѳбѳднѳвнѳј темајас куѳа.

Тѳсзавѳдса ВКП(б) јачејкаыскѳд ѳтѳв, сїјѳ план сѳртї руковѳдствуйтѳчѳмѳн нудѳчысѳ прамѳј тѳдчана уж. Резултатјасыс петѳны: јѳна кыпалїс производїтелност, паскалїс ударнїчество, бурмїс ужалысјас костын југѳдѳдчан уж да завѳдыслѳн промпланыс тѳлысѳа заданнѳїас сѳртїыс унашѳ пондїс тырны сѳдтѳѳн. Акурсантјасыс бѳстѳны сетыс колана навыкјас, велѳдѳны да практическї ужалѳны производствотоас.

Татчѳ колѳ пасїыны, мыј лесопромышленностса общѳј проектыс ѳнї кежлѳ нудѳтѳм-на колѳ вѳркылѳдѳм да лесѳхїмїја. Сїјѳ ужјассѳ лѳѳ нудѳдѳма вѳчынжык мыјкѳ мындасѳ практическї да мыјкѳ мындасѳ теорїїческї—спѳцїалїстјаслыс да экспонатјаслыс доклад кывзѳмѳн. Сїѳ-жѳ кабинетлы вылѳ лѳсѳдчысѳѳ плакат вѳрылыс став прѳтессїјас куѳаыс—їзысканнѳсаныс да экспор-

тѳз да їмпортa машїнајасѳз. Медеа ѳмѳла сувтѳдѳма ужсѳ вѳрзаготовїтан ужыс, вѳркылѳдѳмыс да стрѳїтелствоыс технїкасѳ да механїзатсїјасѳ велѳдѳм куѳа. Школасан сїјѳ ужыс ѳнї нудѳчысѳѳ теорїја бѳксањ велѳдчысјассѳ тѳдмѳдѳмѳн да экскурсїјас вѳчавлѳмѳн. Таја ужыс пырас-на вѳзїса прѳектѳ, ѳнїсѳ пыдысанжык нудѳны кадыс оз тырмыдај вѳзѳ вылас тајѳ ужсѳ арталѳма нудѳны теорїја кружокјас пыр (ыжданас мыјыжда арталѳма школаѳн).

3. Стрѳїтелствоын

а) Гѳстроїкѳнтѳраса прѳдставїтелыс доклад кывзѳм бѳрын курсантјас јѳшшѳ асныс-на ѳбѳлѳдуйтїсны стрѳїтелство ужсѳ, полїтїка-массѳвѳјужсѳ да санїтарно бытѳвѳј услѳвїјѳ робѳчѳјјасыслыс да сенї ѳрганїзатсїја тѳуда пуктѳмсѳ.

б) ѳтшѳщ теорїїческѳј беседајас нудѳдѳмыскѳд ѳтшѳщ асныс ужалїсны автомобильнѳј тѳу вылын, автомобильѳн да, тракторѳн кыѳскалїсны лыа да галкїјас лѳсѳдїсны стрѳїба улѳ места. Вѳчлїсны экскурсїја пуа да кїрпїчнѳј здањнѳјас вѳчанїнѳ. Мукѳд прѳтессїјаснас тѳдмасїсны теорїја бѳксањ спѳцїалїстјаскѳд беседа нудѳдѳмѳ

в) Робѳчѳјјас пѳвсын нудѳдїсны беседајас: 1. пјатїлетка кѳжмѳд волѳн рѳшајущѳј могјас јылыс 2. междунарѳднѳј положеннѳ јылыс, 3. Амерїкаса Емберге да „прїнудїтелнѳј тѳуд“ легенда јылыс, 4. нывбабајаслѳн положеннѳ капїталїст странајасын да мїјан СССР-ын, 5. колхознѳј стрѳїтелство, 6. вїзѳму ужалан артелјаслы устав јылыс, 7. ЦК-лѳн да Крајкомлѳн пленумјас јылыс, 8. ѳбластѳвса IX-д сјезд рѳшеннѳјас јылыс, 9. сѳветјасѳс перестрѳїтѳм јылыс, 10. СССР-са сѳветјаслѳн 6-д сјезд јылыс, 11. војеннѳј коммунизѳм да НЕП јылыс, 12. їмперїалїстїческѳј да гражданскѳј војнајас јылыс, 13. Гѳрд армїја јылыс, 14. натсїѳнальнѳј полїтїка јылыс, 15. сѳцїалїстїческѳј ордїысѳм да ударнїчество јылыс.

г) Сетчѳсса робѳчѳјјас вынѳн вѳлї сувтѳдѳлѳма кык спектаклѳ.

д) Собраннѳјас нудѳдѳмѳн кѳтыртѳма кык ударнѳј брїгада да 47 робѳчѳјѳс да 2 десатнїкѳс производство вылѳ закрѳпїтѳма пјатїлетка помастѳз.

е) Бѳстѳма шефство улѳ Совпарт-школа вылѳ вылѳ здањнѳ стрѳїтѳм.

Тани ужыс, кыҕи і мукдд производствожасын, мундд политехнизм боксан, политехническөҗа производственнөҗ протсесассд төдмөдөм да велөдөм бансан.

4. Көщпөмса колхозын.

а) Вель пыдысан доі обеледүйтөма колхозсө (медсасө „Југөр“ коммуна) да сиздөн отсалисны щдщ ужалан плансө лөсөдигөн колхозыслы даҗ аслыным сені ужалөм вылө, медса-нын тувсовгөра-көҗа кампаньдө кезлө план лөсөдигөн, кыскөма выль шленҗасөс да нуөдөма полтпросвет уж.

б) Корөисны лым улыс да меститисны вевт улдз 36 втзму ужалан машинаҗас да ужалан көлүҗас; 500 пуд ылдс весалисны көҗдыс, отсалисны көҗдыс фонд чукөртны; котыртисны 15 хоҗайтвоеыс выль промыслөвөҗ колхоз, (колхозас пыртөны-на јешщө); кыскисны 20 дод турун, чукөртисны аванҗасдөн да зајомөн 1000 шajt өөм; 5 көҗайство кыскөма колхозас; курсантҗас асланыс наблудельнө улд бөстисны өтүвтөм скөтсө, вөчлисны јөвөыс јирсө определитөм да с. в.

в) дорвыс нуөдчысөсө полтпросвет уж: спектаклҗас, стенгазета лөдөм, политкружокҗас, КВЗ, пемыдлун бырөдөм (10 заһаттө); котыртөма СВБ јачејка (16 м.), өктысөсө кырым вичкөсө культура керка улд перјөм вылө, Мопрө кыскөма 13 шленөс і нуөдчысөдөны докладҗас да бесөдаҗас быдсама полдс темаҗас куҗа. Нуөдчысөдөны компаньдөҗас да с. в.

Тајө ставсаньыс резултатҗасыс петөны — јона кыпалис колхозса уждс, чорыда бөстисны лөсөдчыны локтан гөра-көҗа кампаньдө кезлө, колхозсө јонмөдөмө, ужсө организујтөмө, вештисны (постановленьнө сертө) уж выльыс с/с. јуралысө.

5. Школын

Школдөҗ организатсөҗасын практическөҗ ужалөм, добровольнөҗ организатсөҗаслыыс уставҗасөсө да моҗасөсө велөдөм, школаас даҗ подшефнөҗ участокҗасын налыс ужсө перестројтөм да ловзөдөм сетө курсантҗаслы возө кезлө ужалөм выль колана навьҗас да ужалан сам.

б) Сиз-жө бөстөны навьҗас худөжөствоа уж вылын, подшефнөҗ участокҗасын да школаас худөжөствоа постановкаҗас сувтөдлөмдөн, коллективнөҗ сорнитлөны постановкаҗас, ытҗас јывөыс, велөдөны худөжөствоа ужыс выль формаҗасөсө да методҗасөсө.

в) Нуөдчысөсө политбојҗас, вөпросҗас сөталаи да өтветитана ытҗас, медым пыдысаньҗк төдвылө бөстны партијалыс да властлые решеньнөҗасөсө.

г) Быд проектө пырө пражникҗас кезлө да компаньдөҗас кезлө лөсөдчөм да најөс нуөдөм.

Проектҗас куҗа мијан тырмытөмторҗас

Первојҗа кадас мијан недочөтҗас ез еща вөвны. Нала помкаҗасыс медөсөсө вөлыны — опьтҗас тырмытөм, проект метод јывөыс омөла төдөм да ужас оз-на тырмы асланым гөбөкөстным.

Первојҗа лунҗасаньыс-жө ужас увлөкитчисны практикала дорваньыс да сиздөн программаслөн матерјалыс да навьҗасыс бөкө көлыны, кодҗас сетөысөдөны-на некущөм сөстематөг. Основнөҗ проектҗас торҗа деталҗасөҗ ез разработајтчыв, велөдчыҗасыс вөлі омөла инструкторујтөма, ез вөв бура котыртчөм (организованност). Первојҗа урчиталөм срокҗасыс үҗсө вөчөм выль вөлдмаөсө зөв ичөтөсө. Велөдчыҗаслөн кор сүрө тыдовтчылис үҗ вылас сизтаҗ втдөдөм. Оз-на тырмы налөн классөвөҗ чуткөстөыс (1 курс). Омөла төдмавөысөсө массаыс да интересҗасыс да нүҗдаҗасыс. Уҗалиҗас өгө-на вермө нуөдны проектын урчитөмторҗасөсө ставнас (теоріја да практика боксан) да абу-на тырмымөнија разработајтөма политехническөҗ навьҗаслы перечөсө.

Зөв јона үҗсө надмөдө программаҗаслөн да проектҗасыслөн мөда-мөднысөкө јитчытөмыс, кодбө реҗидөн зөв-на сөкыд бырөдөны. Сөсса зөв омөла отсөсөдөны кущөм сүрө хоҗайственнөҗ организатсөҗас.

Таҗи став тырмытөмторҗасөсө вөлі петкөдөма кык пөрја вөчлөм учебно-провөрочнөҗ конференцөҗас вылын да примитөма мераҗас најөс бырөдөм выль.

Б. Выезднөҗ практика

Первојҗа курсын проект метод сертөҗ ужалөмыс өтщдщ лөд подготөвичельнөҗ стафсөҗаөдн возө выль выјезднөҗ производственнөҗ практиканыслы (Кулөмдин да Вичин рајонҗасө). Онө сетчөҗасө 4 төлыс кезлө мөдөдөма III-d курс. Најөс веҗны ку-тас сөптабр төлысса набор (бөстөм).

Практика уҗыслөн первојҗа кадса итөҗасыс лөд тащөми:

1. Курсантҗас чикөҗ пырисны классөвөҗ тыш бөҗас да уҗыкылаас сөтөны чорыд

отпор ярмом классовој враглы да сijo агентуралы, закалајтчыны сijo тышас, оз уоны (некымын случај кыңа) паңикао трудноствас воңын.

Классовој тыш чорыда мунө вөрлеңдөм гөгөр, медеа-нын мысса комсомолској уч-леспромхоз гөгөр. Ужалыс зев-на унабн кулакјас, поңјас да сектантјас влјан-но улынөс, кодјас кың мыр вермөны над-мөдөннө вөрлеңан ужсө: Иван лун празник поңјас да сектантјас использујтисны ужа-лысјасөс вөрүс петкодөм вылө. Церков-ној советыс нарсоно мөдөдлөма јөзөс ужалысјасөс вөрзаготовка вылыс гөртө петкөдөм могыс.

Нывбабајас морт 300-400 кымын ноль лун чөж корисны вичко востөм (вичкосө вөлі тупкөма епидемија вөсна), грөзитчисны став мужикјаснысө петкөдны вөрүс, оз-кө востыны вичкосө. Практикант Поповөс, кодј вөдөм виставлө налы, мыр вөсна оз поз востыны вичкосө, грөзитмабе общество коднас селсовет увесы вөтлыны. Акодјура мужикјас укөдчывлөмабе сijoс нојтны, бытөбө сijo мыжамыс вичкосө тупкөм куца, да јешцө сijoн, мыр сijo важ сектантској невежествыскөд вермасө да сы местао пыртө выл коммунистическој культура, сijoн, мыр сijo „аңгыкрет“.

„Вөлөстас 309 морт неграмотној, ну-бчкысөб неграмотнојјасөс велөдан уж. Сектантјас мыр вермөмеыныс агитирујтөны велөдчөмсө сувтөдны, тупкыны. Вөлі сещөмтор: ликвидаторсө да велөдчысјасөс игнавлөмабе да војбыд вичөмабе велөд-чан аудиторјаас.“.

Таңј гижөны отчетјасаныс классовој врагјаслыс ужсө. Таңдөм примерјасыс і мүкөдлаын емөс.

2). Мыр вөчисны мијан курсантјас да кущөм результатјас тыдалөны, көнјасын најө ужалөны:

а) Сijo-жө Мыс велөстас практикантјас вотөчыс вөлі коллективизирујтөма сөмын-на 1,4% овмөс. Оні колхозјасө котыртөма-нын 30%-сө. Набн котыртөма 18 бригада вөрө, средство чукөртөма 100.000 гөгөр, да с. в. Результатјас трудноствасыс вөсна јона ыжыдөс. Ферт тајө став достјеж-нојјасөс огө суйө сөмын курсантјаслы, но најө ужлөн значеңныс јона ыжыд.

б) Кымынко отчетјас куца со ңеңжыд сводка:

Котыртөма гөл јөз группајас—3
 колхозјас— 2
 Колхозјасө кыскөма шленјасөс,— 39
 Котыртөма өтув вичму ужалан

товаришество — 1
 артелјас— 2
 „ добровольној јачејкајас . . — 19
 „ бригада вөрө — 36
 (да 3 култбригада)

Чукөртөма средство . . — 11. 428 ш.
 докладјас да беседајас нуөдөма—246-ыс
 Спектакляјас сувтөдлөма . . — 18 „
 Котыртөма политшколајас . — 14-өс
 Текущөј политика велөдан
 кружокјас — 23 „
 Леңома өченө өшөдан газетјас — 18
 Организуетөма ликпунктјас . — 13
 Котыртөма ликпунктјасас ве-
 лөдчысјасө — 800 м.
 Красној обозјас 3

Гөрд пелөсјас 3 да с. в.
 Курсантјас унабн ужалисны вөрүн
 производствөас, луннас ужалөны, а рит-
 јаснас јүгөдөчан уж нуөдөны-дај. Унабн
 ужалисны избачјасын, ВКП(б) јачејка да
 ВЛКСМ јачејканы секретарјасын.

3. Кущөм-жө отзвјас сетөны практи-
 кантјас ужалөм куца?

„РК констатируетө:

1. Партијалыс да правительствольсө ре-
 шеңнојјасө јөзөдөмөн да непосредствен-
 ноја вөр вылын, колхозын, сиктјасын прак-
 тикантјаслөн совпартшколабн да ВКП(б)
 Рајкомөн вескөдлөм улын ужалөм ез вер-
 мы ңе сетны төдчана результатјасө Полит-
 школајаслыс сетсө паскөдөм лыдлысан кер-
 кајаслыс ужсө ладмөдөм, местној организат-
 сijaјаслөн ужсө бурмөдөм сетис зев ыжыд
 прилив (сөдөм) колхозјасө да с. в. Тајө
 ставыс збылыв висталө, мыр најө ужа-
 лөман лөис төдчана сөвигјас„...

„Кулөмдинса РК постановлајтө:

2. Пасыны, мыр практикант курсант-
 јас асланыс инициативабн местајас вылын
 практика ужө пыртисны вылторјас. Сов-
 партшколникјас кужисны котыртны ужа-
 лыс јөзсө хожајственној политическој мо-
 јас гөгөр да сетөны ыжыд отсөг планјас
 өлөмө пөртөм ужын, классовој врагкөд
 тышкалөмын“.

(РК постановлеңныөс, Кулөмдин район
 улын практикабн руководитысан отчет
 сертө).

4. Отщөц тајө достјежөнојјаскөд емө
 і недочотјас, омөлтөрјас:

а) Откымын курсантјас өкыда вер-
 мисны бөстчыны ужас меставывса усло-
 вийөјас сертө, најөс первоөаньыс слөј выв-
 сыныс воштис унаекаса ужыс, најө ез
 вермыны өтпырјөн кутчисны став фрон-
 тас, хоз.-политическој мојјасас.

б) Өткымынөн (еша-жө ескө сешөмыс, но вөліны) ынөм вөлі оз пуфмыны ужавнысө, оз сөбавны ујас; сөмын најөс тујдөм-векөдөм бөрын вермісны кокјыв сувтны.

в) Кодсурө медеа јонасө кутчөісны посны пөлөс технөческөј ужө, сөтчөісны настројөныөө да летчөісны самовок вылө, сөңдөн лоісны масса бөжас кыссыөјасөң, а ез воңын ырнуөөөөјасөң.

г) Мукөдјас первојја кадас ез чуткөја адчыны классөвөј тышөб, обөтановкасө да ыстыөбны вөлі объектөвнөј прөчөінајас вылө.

д) А местајасын руководствоыс II курсалы вөлі пуктө вывтө резкөј требовањыөјас да сөңдөн кодсурөсө торкөісны школьнөј план сөртө ужалөмыс, сөтөны вөлі технөческөј да весөртө адмөністратөвнөј ужјас.

е) Практиканас руководөтыөјассө (кодсөс школајасань мөдбөма местајас вын (Вічінгаин) ісползуөтөісны уполномө-

ченнөјјас тујө да сөңдөн ордөісны практиканас вескөдлөмыс.

ж) Уна курсантјас вывтө јона увлекөчөісны практика ужнас да вунөдөісны школакөд јөтөд кутөм, школьнөј заданнөјас сөртө ужалөм, оз велөдчыны школьнөј заданнөјас сөртө, оз велөдчыны өінсајса велөдчөмын, ыстыөбны кадас суөөөөтөм вылө.

з) Кодсурө ез вермыны справөчөісны мөда-мөдныс вылө ужсө јуклөмөң, ужалөісны некуөөм плантөг; вөчлөісны „шужавыв“ заскокјас (мырдөң вөлі сөптөмаө часовна), слаба нүдөісны воөыв разјаөныөөөөј уж.

Тащөм жеңөдіка вөсталөмөң первојја өтојјасыс вылө сөстөмаа ужлөң. Общөј вывоө, кодсөс поөө-ын шуны өңө, лоө сөщөмі, меөым ө воөө јонжыка ужавны тащөм тујөд, не повны первојја кадас недочөтјасөы; бура велөдны опытјассө да вермасны качөство вөсна, мунөгмоз бырдөны келучөкјассө.

К. ТИХОНОВ

КыҢи Сыктывкарса ФЭС полөтехнөзөірујтчө

ФЭС полөтехнөзөірујтчөм могыс јөтчөма вөрпөлітан заводкөд, өіпографөјакөд да колхоз „Коммуна Југөр“-көд. Таыс кыңи школьнөкјас ветлөны ужавны өөөөсарнөј да столарнөј мастерскөјјасө.

Арнас велөдчыөјаскөд нүдөма торја курсјас полөтехнөзм төдмалөм куөа. Курсјас вылас ветлөісны 32 морт, велөдчөісны 48 час, да ужалөісны станок бердын өіпографөјань да лесзаводын.

Лесзаводө да өіпографөјаө ветлөны 7-д группајас. Лесзаводас школьнөкјас первој төдмасөны став прөізводственнөј протсөсөнас, сы бөрын өнстроктор налы петкөдлө машөнајаслыө да парөвөј котоллыө (өлектростанөіјалыө) устрөјствосө. Сөсөа школьнөкјаслы вөставлөны, кыө машөнајас ужалөны, кыө бөстөны өнергіја (вын), кытчө мунө өлітөм вөр да мыј сы вылө нөбөны. Та бөрын најө бөстөбны асныс ужавны, чышкыны пөльнөј пыөсө воргајасыс да весавны парөвөј котолсө. ФЭС лесзаводса ужалөмсө јөтө вөрлөөан пөөөөлетка велөдөмкөд.

Окотаыөжык школьнөкјас ветлөны өіпографөјаө. Сен најө ужалөны наборнөј,

печатнөј да перөплөтнөј цөхјасын. өіпографөіјаас өм төрја полөөөческөј өнстроктор, кодө зөв бура чөлаөөлы отсөө да өңдалө. Сөјө сөжө ужө бөссөтөө вөставлө прөізводство јылыө. Вөсталө, кыө локтө өнергіја, бумага, заказјас, мыјтөм петө печатајтөм ыга-гаөөөөјас да кыө робөчөјјас нүдөбны сөтсөіалөөөөческөј ордөјөөм да ударнөчөство.

Та бөрын өнстроктор петкөдлө наборнөј станокјаслыө устрөјствосө да набөрајтан (шыпас өкөан) технөкасө. Печатајтан машөнајаслыө устрөјствосө петкөдлө черөөөөң.

Наборнөј цөхын чөлаөө ужалөны меө окөтаыө. Сен колө ужавны 12 час. Тајө каднас чөлаөө төдмасөны наборнөј технөкаөң дај асныс набөрајтчөбны.

Мукөд цөхјасын сөжө отсөөбны робөчөјјаслы кокныөөөк ужјас керны.

Слөсарнөј мастерскөјө ветлөны 6-д группајас, ужалөны воднөк ФЗУ мастерскөјын.

Буржыка ужыс мунө пөдөтехнөкум бердса столарнөј мастерскөјын, кытчө ветлөны 5-д группајас. Налөң өм велөдан прөграмма, код сөртө колө прөөөөө-

тавны теоріянас: материаловедењё, инструменговедењё, черчењё. Сетны производственно-технічэскай навукынас. Ужалёны 8 час декадаын.

Челаф зев окотаыс ужалёны, вёчалёны быдеама торсё: парык рама, скворешникынас. Вёчёмаёс вежалка, сортировка, кодён почё збылыс төлөдны да весавны көйдёснынас. Вёчалёны чертежынас. Арнас ветлісны колхозлы отсавны урожай чукёртны, өні көйдёсны весавны, сөмын омёлёна таяё удыс вөлі жітчёма јесте стве вөдењёкөд.

Кушдём тырмытём торынас таяё політехнізатсіја нуөдөмын?

Школаын некушдём программа производствөын да мастерскөјјасын ужалём ылыс абу.

Торја велөдан дістсіплінајас некушдёма оз жітчыны політехнізмкөд.

Н. А. СТАРЦЕВ

Нувчёмса школаын педологічэскай чужөмбаныс *)

Нувчёмса школаын велөдчыс пыщкыс зев омөла велалёны 41 морт. Пукалёны кык кујым воён өтөк группаас. 34 морт пукалёмаёс кык воён, 5 морт—3 воён да 1 морт—4 во пукалёма өтөк группаас! Велөдчысас шүөны, мыј өтө бат-мам віна јуөм вөсна да став Нувчёмса јөз чөном (выраждайтчөм) вөсна челадыс лөдмаёс слаб вежөраёс (!?).

ОВОНО пароснө ыстыліс сетчө педологіе челафсө відлавыны. Педолог ваяёма зев інтереснөј матерјал.

Таяё 41 велавтөм челаф пыщыс вөдөны 21 морт, лөбө 51 прөч. На шыс 17 морт баттөм лөбө мамтөм челаф, 7 морт інвалідјаслөн челафјас.

Став велавтөм челадыс зев гөла олөны. Көмкөт-платчыс зев омөл ставыслөн, ветлөны кёсөм кышөдјасөн да көмкөтасөн. Сојан-јуан налөн зев-жө жеб. Асывнас јуөны щай өтө наң кежыс выјтөг. Луннас сојоны столөвөјын, а рытнас лунја коласјассө сојоны, лөбө щай јуөны.

Бөстам-кө налыс Sa, Kpa, Та, Ма *) сен зев-жө чугыл серпас адчам. Таяё 41 велавтөм пісыс So—16 мортлөн, Sa—25 мортлөн, Se—абу некодлөн. Тае адчам, мыј зев уналөн малокровіјө. Бөстам, јона вердасаёс да гөсаёс таяё челадыс: Kго—15 мортлөн, Kpa—23 мортлөн, Kге—сөмын өтө мортлөн. Тыдалө абу јона вер-

Производство вылын сетан матерјалсө оз тырмытөн жітны мукөд сөкаса производствөјаскөд.

Школа, ачыс зөннас оз вескөдлы ужалан праткыкаөн, інструкторынас кыз кужөны сізі-і ужалёны.

Лесзаводын робочөјјас оз бура вөдөны челаф вөлө, дөзмөм пырыс ысталөны најөс өтіласаң да мөдлаб.

Столярнөј мастерскөјын колө бөстөсны челафөс велөдны өтырыша ужавны, да сөсса уж нуөдөмын требүјтны акуратност, качество. Унжык выіманнө сетны конструкторнөј нога ужјаслы.

Колхозкөд оз мешајт кутны сіз-жө өтырыша жітөд. Школалы колө лөсөдны торја мортөс производство праткыкаөн вескөдлөм мөгыс. Таяё сузөйтөм-јассө-кө ФЗС бырөдас, јона сіјө матыстас політехнізмлаң.

дасаёс. Јай кучыкыс ставныслөн нормалнөј. Бөстам мускулјассө. Мо—11 мортлөн, Ма—22 мортлөн, Ме—6 мортлөн. Тані бара адчам зев омөл серпас. Челаф гөла олөны, омөла сојоны, новлөны омөла, вөдөны, чөскыдінын олөны, да татчө-кө нөшта содтам, мыј најөс сөкыда уждөдны да нөјтлывлөны бат-мамыс, дөрт, сөсса бура велөдчының најө оз вермыны. Сы вөсна щөщ налөн зев улын ЈQ **).

Велавтөм челафлөн ЈQ-ыс некодлөн оз кая 100-өз.

Сіјө мортыслөн, коді пукалёма өтөк группајас 4 во, сылы өні 16 арөс, ЈQ-ыс сылөн сөмын 62. Бөстам-кө мі сіјө-жө школаыс бура велөдчысасысылы ЈQ-сө сіјө каяё 108—111-өз.

Таяё лыдпасјасыс зев чорыда петкөдлөны Нувчёмса челафлыс сөкыда олөмсө. Велөдчысасыс мі требүјтам көкнөдны челафлы велөдчан да олан условіјөјассө.

*) Гіка драчева матерјалјас куза Н. С.

*) S—кровенаполнение

Kr—жироотложение

t—эластичность кожи

M—мускулатура

O—нормасы улынжык

a—норма

e—нормасы вылынжык

**) ЈQ—коэффициент интеллектуального развития. Норма 100

НОВАІНСА ВІТТОР

Кытөнкө-на лебалам.

1. Лыдпасјас, фактјас.

Неважөн петіс вьл комі нґа. Ез ыжыд нґа,—ічөтїк брошурочка, кытчө пырөма сөмын кујим кывбура чолөмбыггө. Быд вьл комі нґалыс петөмсө мі лыд-дам победа торјөн култура фронтын. Сїз-жө і тајө брошурочка петөм вылас, дерт, лоө мыкө-мында нїмкодасыштны,—көт-нїн сы вöсна, мыј комі нґа лезанїлөн издательскөј планыс чүтїк-мында содыш-тїс: 325-400 печатн. лїст пьддї ковмас лезны 1931 воын сөмын-нїн 324-399 печ. лїст... Тајө брошурочкаылөн тубрасыс бу-рещ 1 печатн. лїст (16 лїстбок).

Көт-тај ескө ічөтїк брошурочкаыс, да вель уна-на, со, лоө і сы јылыс еор-нїтны, гїжны.

Брошураылөн нїмыс—„Пролетар-скөј комі гїжысјас—сөветјас ІХ сјездлы“. Тајө — комі гїжысјасеаґ ІХ сјездлы рапорт. дерт, көчәин воҙө он пет локїнік прозаөп (абу лөсыд!), колө рапор-тујтны да чолөмбыггөавны кокјылыс үк-көдан поезїјаөп, јурө жөвган кывбурја-сөп (мед ез ло аетө увтыртөма!). Вьл Паш сїзї-і „вісталө“.

„Мї öзтан кыв
Сјезд вылад
Вајїм,

Мед јар бїөн
Озјөдны сөлөм!“

Пармазон да Лївапыс (өтвылыс гїжө-маөс чолөм, воҙө кута шуны најөс өтї нїмөн—„Парма-Пыс“: Пармазон (Лївапыс) сїзї-жө „кыввічөны“:

„Ыжыдөс, кыпыдөс,
Өгьркод бїјаөс,
Сынөдыс вөлі мед сөстөм—
Сјездлы мї сїам
Пөс чолөм!“

Најөмоз-жө „бїја пөс чолөмөн“ і Сте-пан Поларнөј „шыасө“.

Та мында і ем став авторыс брошура-ас. Öтїк „вісталө“, мөд „кыв вічө“, кој-мөдыс „шыасө“. Нөшта сенї „сөрнїт“

Шыладорса Мїш—гїжө передовїтса, еетө программа. Сы јылыс еорнїтны, дерт, оз-ков уна: 100 віча статтаын петкөдлөма медколланторјасөс. Сөмын вывті кучөс еорнїкузаясыс (предложенїја) 30-40-50 кывјасаөс. Сөсөа зев уна роч кывјас („уклонјас, загїбјас, разгромїтөм“).

Сїкө позө чәјтны,—тајө ічөтїк бро-шурочкаас пырїсны комі гїжысјаслөн збы-лыс медбур, медмїча да меджужыд ху-дожествоа произведөннөјас. Гїжөма-өд көчәинлы, сїзї-і вөсөс чолөмыс:

„Чолөм, областса көчәин!

— Кывзы,

Областса көчәин!“

Сөмын, ме погөн, абу зїк сїзї арт-мөма.

Крїтїкјас ескө бостлывлөны нїгатө допјавны пыщкөсөаґыс, а ме первой бөс-та ортөсөаґыс: вөјдөр-өд сїнвылад үсө пыр кышаныс, ежыс, сөсөа вөлісчї төдма-сан пыщкөснас.

Коркаыс (обложка) бура мїча, серпа-салөма художнїк В. Поляков. Брошура 4 автор, 4 гїжөд (передовїтса да 3 чолөм), 9 портрет. Тїражыс—2500, дөныс—15 ур. Менам лыдпасјас да фактјас вьлө позө ескыны (нароснө ставсө лыддї, арталї, часї сөрчї прөверїтї!).

Кујим чолөмас мунөма 9 лїстбок (ста-выс ескө 11, да кыксө шыбытам портрет-јас үлө), сөтчө шварскөма 752 віч „кыв-бур“. Вічјасыс тацөмөсө („ала-Мајаков-скї“):

„Камгы!

Зымгы!

дор!“ (Вьл Паш).

„Сөд
Појездјас
Јургасны
Куча,
Самолот
Журөбтас
Суеа.

„Кывјас!“

Камнитј
Вынон! („Парма-Шыс“).

„Шудсё,
Озырлунсё
Видлалыс,
Корыс
Геолог инженер
Шулис“ (Ст. Пёларнј).

Мыј етё тащём ышмөдөмыс, өбөчян-
нычајтөмыс, принциптөм течас-формади ыш-
насаөмыс? Јона-нын ме тышкаели сы понда
(визёд көт „Ордым“ № 1—1930), дај өни-
на бара шуа: лок, омөл! Выл Паш еща
велалыштис да төдө мера, а мукөдыслөн
—прөстөј дурөм. Тақи вермасны пел-
ласны сещөм поетјас, кодјас нинөмөн оз
лыддыны да оз көсјыны гөгөрвоны пое-
чјалыс евилјассө, течас-формајассө: мед-
тыкө кызкө-мыкө нырны-а. Мыјнө, уеө
алы мыј кывбурыслөн јурдоныс, тащөм
течас-формади ныдди-кө—

„Појездјас
Јургасны
Куза,
Самолот
Журөбтас
Суса“,—гижөма вөли етақи:

„Појездјас јургасны куза
Самолот журөбтас суса“?

— Ме чајта, оз уе, а кыптас. Кор ме
Пармазонлыс јуали: кызи, мива те визөдан
тащөм течас-форма вылас? — сјјө шуис:
„сөда, букышөн-жө визөда і ме“. Визөдө
букышөн, а гижө лубөөн (петкөдлан при-
мерыс бурең сылөн гижөд).

Севса со мыј етё тащөм течас-фор-
маид. Посны гижөда (кущөм тајө брошу-
раас) печатнөј лист лыддыны тырмө шөр-
код өдөн 55-60 минут гөгөр. 9 листбок
вылө колө пуктыны 35 минут, а меным
тырмис став поечјасө“ лыддыны 14 минут,
мунис кад-нормадыслөн сөмын 40%, а 60%
—куш места визјас бокас. Тајө петкөдлө,
кущөм локногөн-на ми визам кабала (суз-
ытөм кабала!): 16 листбокыс колөма тыр-
төм 9,6 листбок, а став тиражыс (2500)
міјан комі поетјас нещыштөмаде 23.000
листбок! Поэис ескө јешщө-на лезны та-
щөм брошура ыждатө1438 нига да выру-
читны 215 ш. 70 ур... Со, кущөм куш ма-
териала убытка вөчөма принциптөм течас-
формаад ворсөмыд. Оправдајтө-кө ескө
вөли тащөм течасногыс поечјасө—мед,
сјјө бур, да-өд оз, некызи оз.

А лыддыныс, чајтанныд, кокнид? Ок,
сөкыд! Ме ескө буракод-нын куза лыд-
дыныд, да-і сен-на јона жөмдавын.

первојассө: лыдда да ружта (збыл шуа!)
ружта да воэө лыдда. Куиим пөв лыддөм
мыети вөлыети еща вевјавны понди. Торја-
нын јона-матајтис Ст. Пөларнјлөн туј
„поечјалыс“: течасыс ескө некытчө-нын оз
да јешщө локногөсди сујалөма сувталан
пасјас (точкајас, запјатајајас, медуна—го-
рөдаңјас „!“)—кытчө колө і оз ков шур-
јөдлөма. Торкө, падмөдө. А кущөм лыд-
дысысјаслы лезөма тајө брошурасө? Ме
чајта, унади (уна сурс морт!) кутасны
лыддыны непөштө ружтөмөн, а гашкө
і сөласөмөн.

Тащөма ме донјала принциптөм, беза-
лабернөј течас-форматө.

Но та јылыс тырмас. Визөдлам ныщкө-
сас.

2. Жунган поечја.

Идеологја боксаң брошурасө кулитны
оз поэ—став гижөдыс 100 (либө 99) прө-
цент пролетарскөј идеологјаа.

Њолнан авторыс гижөны өви пөлөс мог-
јас јылыс: донјалөны социал. быдмөм,
партија веекөдлөм улын кыпөдөм, воэө
мунөм, стрөитчөм; висталдыны классөвј
тыш јылыс, веекыдывв да „шужавыв“
кежысјаскөд вермасөм јылыс, капитализм
вуж нещкөм јылыс.

Бостам быд гижысөс торјөн.

Выл Паш чолөмын 154 вич. Став
чолөмас сјјө „пасјө, пазјө, зевтө, гымгө,
зырө, камгө“. Жынсө кымын лыддан да
жунгыны кутас, севса жөвгыны, бөрті зі-
көз колмас—көчамакчөд лоас, ставыс өт-
гудырјө кутас бергавны, кыз шуласны—
полнөј сумбур артмас. Новтө зелтчыла-
мөј.

Талун (?) ми долалам

Планөн (сөмын-өмөј-на талун?).

Нещкам-нын капитал вуж.

Витвоса план вылө

Олөмсө зевтө.

Завод трубајасөн

Јенөжсө пыкам,

Рельс вөнөн пастөдам мусө

Отувја мујас (Комі областыс, дерт)

Миллөн тракторөн кышам.

Чужө колхоз!

Совхоз!

Завод!

Њужалө уклад туј.

Мі пырим-нын

Сотсализмө! (Правилнө, „пырим-нын“)

Капитал вуж бертам (возынжыс „нещ-
кам-нын“ вөли).

Зүмүдә тувтчалам воҙо

Збој ођјасон

Уклада вынөн

Сотсиализмө ми пырам (возынжык „пы-
рим-нын“-да?)

Камгы!

Зымгы!

дор!“

Ставыс кызкө бытгө кумылгаон мунө
өтикторсө кык-кујим вевеон „зымгөма“ да
„камгөма“, сеса рифмаалөма дај „чолөм“
артмөма.

Ме ог төд, сөгас-оз тајо чолөмбыт-
чыс кушөмкө ужлы кыпөд, согтас-ө ужа-
лан өд? Техника боксаң (форманас) ескө
абу зев омөл, сөмын пышкөбсыс—куш
лебалаң „пафос“, жунгам сүмбур.

„Став ужсө гижьејаслы бергөдны
партијалыс генеральнөј вичсө олөмө пөр-
төмө—вөрлезан, вөркылөдан программа
пыртөмлаң, выл фабрик-заводјас стрөй-
төмлаң, колхозјас течөмлаң“.

Тази шөма КАПШ III конференцијаса
резолуцијанын. Тајо щөктө гижьејасөс бер-
гөдчыны ужаң (производстволаң) банөн.
Сөмын куш кывөн („вообще“) казтыштө-
мөн—„нешкам-нын капитал вуж“, завод
трубајасөн пыкам јенөжсө“, „чужө кол-
хоз“—оз-на поз лыддыны ужаң бер-
гөдчөмөн.

Колі ескө Выл Пашлы ассыс кывбур
течан-самсө щукөдны өнија мијан кон-

кретпөј (практическөј) уж-могјасө, на јөс
художество формаон кышөдны. Секи ескө
вөлі добра! А тајо „чолөмид“, другө,—
прөшщаж!—оз јиж сөлөмад, көт нөшта
јонжыка горзы:

„Ми өзтан кыв

Вајим,

Med јар бион

Өзјөдны сөлөм!“

Тащөм „пафоса“ гижан кадын колөма-
нын јона бөрө—во дас—даскык сажьы-
мын.

„Парма-Пыс“, воzza автор моз-жө,
чолөмалө, сөмын жеңьджыка—98 вич (по-
зө-на вөлі нөшта жеңдөдны) вичјасыс—
өти кывја 47 вич, сесса унжыкыс 2 кывја,
ещажык 3 кывја, а 4 нөл кывја сөмын
1 вич—

„Уж вылыс шпал помөн“)

Техниканас жеб. Стылыс абу худо-
жествоа, сич бытгө муниг моз шыбалалыш-
төма мог-пасјас:

Стрөитны... тышканы...

Ордјыны... верманы...“

Өтилаын еташөм сјөм:

„Шујгавыв четчысөс,

Лангөмөн олысөс,

Ва кывтчөс кывтысөс—

Весышт!“

Ме ногөн, тајо абу зик веекыд: „шуј-
гавыв“ кежьејас оз лангөмөн овны (а вө-

чоны вывти чорыд кусыңјас), оз ва кывт-чос кывтны-ни (а вывти öđjö көсјоны катны)—тајо определеныбыс бурең мунö оп-портуныстјаслы, вескыдыв кежыјаскы.

Севса, Выл Паш моз-жö, оз јит „Нар-ма-Ныс“ чолöмсö практическöј ужјаскöд. Сіңи-жö куш кывјасöни жуңгö.

Полярнöј—медвылын.

Брошурасö лыд-öгöн көт јона матајт-лис Степан Полярнöјлөн „поезіяыс“, сöмын помалöм бöрас ме мöвшыңти тази: „ез-кö вöв сужöма тајö брошураас Поляр-нöјлыс гижöдсö, ез ескö ков і брошурасö лезныс“.

Полярнöј наркöдöма 400 віз. Темасыс, дерт, воңајасыскöд öткөд. Сöмын Поляр-нöј сужöма аслас гижöдö став гырыс практическöј моҗассö комі ужалыс јöз-лыс, пасјöма лыдпасјас да фактјас Комі областлыс (візјассö ме асногөн вöча):

„Слöбöдаса ноль рамаа выл завод!

Сыктывкарса кірпич завод!

Ізваса замшöвöј!

Печераса консервиöј.

Сереговса, Њувчимса...

Вічінö, Ізваö—електрическöј стантсі-
јајас.

Сыктывкар—Шинуг кост—кöрттуј пос.

Сыктывкар—Ухтакöд лöб јитöма носе-
сеöн!

Лебалö сынöдти Сыктывкар—Кардор
кост

„Јункарс“ кык самолет!

Выл вйт техникум!

Семілетка, Фе-Зе-У, Фе-Зе-Су!

Нöшта востам: рабфак! ПедВУЗ!..

дасквјат прöчент овмöссö

Ужалыс крестаналыс котыртöма

Колхозö, ТОЗ-ö!

Сіңим сурс сіңимсö сіңимдас кык овмöс

Вужöдöма выл олöм под вылö.

Колан воын, јатілетка мöд воын,

Кык мільон кубометр

Вөрлезан программа

Окмысдас көкјамыс прöчентсö

Тыртім: кылöдім, лезім!“..

Став гырысторсö мортыд пасјöма, дај
воңö кежлö сетöма ужторјас—программа:

Тајö воын ужјас

Нöшта-на гырыс!

Гыјасыс јона-на скöрöс!

Вөрлежöм!

Заводöз, портöз вөркылöдöм!

Јај, выј, чері, шабдi—

Оломö пöртана моҗјас!

сөкөн

Јаја пореöн!

Шабдi нöбјөн!

Колхозјас, ТОЗ-ас, совхозјас

Кулаклыс талаласын вынсö!“

Почö вескыда шуны, Полярнöј сетö-ма чорыд сурсалы (костяк), кытчö колö кутчыены комі гижыјаслы (ставныслы) асланыс ужөн. Тајөн Ст. Полярнöјлөн гижöдыс мүкöдөыс медвылын. Сіјö—мед-воңа гижыс, кодi вужöма практическöј ужјас бердö гижöднас.

Сöмын техныка боксаң, художество боксаң Полярнöјлөн гижöдыс оз выд-ерживајт некущöм критика (медбур местаыс. „Јöла мöскөн, јаја пореöн, шабдi нöбјөн колхозјас, ТОЗ-јас, совхозјас кулаклыс талны вынсö, — таті зев мича),—выв-ти слаб. Візјастö куш столбикөн (кывбур-ногөн (сүвтöдлöмнад-öд оз-на артмы пое-зіяыд. Бостам-кö Комі Обісполкомлыс IX сјезд кежлö отчетсö да торјöдам По-лярнöј моз, оз-на сіјö ло поезіја, көт нү-жöдам не 400, а 40.000 віз куңа. А кодi кывзіс Тараканов јортлыс докладсö, тöдас: Тараканов сорныын художествоа елемен-тыс („образјас, метафорајас) вöлі уң-жык Полярнöј гижöдын дорыс. Кущöм-нö, со-морö, поезіја, кор 400 візыс адзан сöмын 17 рiфма да некущöм художество лун-ни, муртас-ни, ритм-ни абу? Кöни, шу-ам, поезіјамыс етащöм кывјасас:

„Со—бöрја војаса во јылыс чужöмсö
вежан сурöсас бурöс лыдпасјас, фактјас“?

Лiбö етані:

„Кың сіңимöд ~~мын, ..~~ з му гырк-
лыс шудсö, озырлунсö вiдлалыс-кореныс
геолог-инженер гаңетö гижліс“?

дерт, поезіја дуқыс весіг тани абу.
А Полярнöј торјöдлöма кывјассö, течöма
кывбур візјас моз да артмöма „поезіја“.
Шогöдö сыне!

Мi тöдам Ст. Полярнöјöс, кың бур
очеркітöс, а поет сыне абу-на артмöма.

Ошка-кö ме Полярнöјöс гижöд пыщ-
көыс вöсна—локмөттöн сіјöс кышöдöм-
ыс дiвiтны лöб.

4. донтöм брошура.

Öни став брошура јывыс çоланік
iтог вöчышта да помала (гижöдöј брошу-
расыс-нын тураснö кутис лоны).

Брошура жеб, жуңган гора, лебалан
кывја. Не Полярнöјлөн-кö „лыдпасјасыс
да фактјасыс“, бост да көт кытчöкө пыдö-
жык iдрав, мед некод оз адзыв (кыңкө-
быттö і меным абу весіг лöсыд: потре-
тöј щöң сені „красујтчö“-да).

А брошурасо, тѳда, леѳма вѳлі „сверх-ударнѳја“—сјезд помасан луннас. Глѳванс феврал 2-д лунѳ шуѳ вѳлі:

— Тащѳм сверх-ударнѳј уѳдѳ шѳча тѳдлан: талун гѳжѳдыс-на веѳг абу, а мед вѳлі асѳкомыс брошурас петѳма-нѳн!“

Со, і ставыс. Брошура петѳсрок кеж-лѳ. Сѳмын дѳныс снлѳн абу зев ыжыд. Сы вылѳ-жѳ, тыдалѳ, медпомас і сѳралѳ художник В. Полаков.

Кад-нѳн, јортјас, вылын лебалѳмыс дугдыны, колѳ муѳ летчыны да колана конкрета уѳ моґјас берѳѳ сурѳсаны.

Мѳјан ѳнѳѳ-на пыр кывјѳн камѳѳм тыртѳм мѳстаѳ („всѳѳще“).

Да снѳ вунѳѳѳј кабалаңытѳ жалѳтѳ-мѳнґык траѳтны кывѳертјаснаныд!

Редактѳјасан: Нѳѳдѳнса Вѳтторлѳн брошура „Сѳветјас IX сјездлы“ нѳма вылѳ крѳтѳка зев колана і зев вескыд сн боксан, мыј сѳјѳ нуѳѳѳ тыш поезѳјаны „вылытѳ лебалѳмкѳѳ“, „жуңган поезѳја-кѳѳ“. Редактѳја оз вермы опкыны крѳтѳкалыс сѳјѳ боксѳ, мыј сенѳ зев еѳа воспитатѳльнѳј элементыс, а зев уна іронѳја, кодѳ пыксѳ поснѳдѳк, ковѳѳм факт-јас вылѳ. Крѳтѳка тыш нуѳѳѳмкѳѳ оз ѳт-щѳц велѳѳ том поетјасѳс, кыѳѳ-жѳ гѳжы колана да тујана поезѳјасѳ. Нѳѳдѳнса Вѳттор, мѳјан ыжыд пролетарскѳј пост да сѳјѳ моґнас, ѳерт, вермыс ескѳ бура спра-вѳтчыны.

Библиография

Издан русско-зыр. словарь Г. С. Лыткина.

(Г. С. ЛЫТКИН — РУССКО-ЗЫРЯНСКИЙ СЛОВАРЬ.

Изд. Ак. Наук, Ленинград, 1931 г.)

Академия Наук закончила издание русско-зырянского словаря, составленного Г. С. Лыткиным в 1910 годах. Словарь заключает до 40.000 слов. Богатая фразеология. Г. С. Лыткин, специалист по созданию литературного языка, здесь эту сторону разработал полностью. О достоинствах и недостатках словаря, думается более подробно сообщат коми лингвисты. Мы здесь подчеркиваем безусловную важность этого словаря, его богатство превосходящее словарь (нем-зыр.) Видемана. Словарь снабжен предисловием акад. С. Ф. Ольденбурга. Выход словаря обусловлен и ускорен благодаря реорганизации самой Академии Наук. Ведь печатание словаря началось еще в 1907 году. Наконец-то литер. и газетные работники Коми области получают важное пособие к своей работе.

Г. А. Старцев.

Ответственный редактор—И. С. ВЕЖОВ.

доныс 50ур.

№ 28840

НЖ Коми
1-2